СКЛАДКА

№. 2-й.

АЛЬМАНАХЪ

РОКУ БОЖОГО

1892-го.

СПОРУДЫВЪ ВЛ. С. АЛЕКСАНДРОВЪ.

ХАРЬКИВЪ.
Друкарня И. М. Варшавчика, Николаевська, № 1-й.

Дозволено цензурою. Одесса, 26-го Ноября 1891 года.

ОГЛАВЛЕННЯ.

стр.

Ризьдвяна орація.

Старосвицька бурсацька вірша.

Благословляйте, господа,
Въ сей чесный домъ вступыты!
И почну я вамъ орацію говорыты.
Въ моій ораціи слова прекрасни вельми;
Слухайте, та не стукайте дверьми...
Прилетивъ птахъ изъ лиса,
Та принисъ намъ такіи висты,
Що въ насъ у Бурси
Дасть-Бигъ чого й исты.
Ковбасъ и сала всёго того немае,
Тилько узваръ та кутя на-покути грае.
Грае, ажъ бульбы дме,
Неначе гра въ сопилку;
Ото жъ якъ диждемъ Великодня,
То закурымъ горилку.
А по Великодни переженемъ на оковыту,
Тилько... Дайте вы мини сукна на свыту!
Бо хочъ я и въ Бурси вчився,
Але жъ такъ обносывся,
Що брыдко выйты и зъ хаты
Такъ я оце пишовъ по свиту щастя-доли шукаты.

Рушивши съ Полтавы,
Я заслуживъ бувъ великои славы...
Та й зайшовъ до шевця,
Мого давнёго знакимця.

И хочъ винъ мене до себе й не ждавъ,
Але вгощення добре подавъ:

Поставывъ винъ стилець,
Та й роложивъ передъ мене
Пряженого гороху рукавець
И плескатый, гречаный буханець.

А на закуску подавъ ще молотои дерты
И довелось було мини видъ неи вмерты.
Ще жъ-то добра жинка ёго шевчиха,
Що выратувала мене видъ такого лыха:
Вона, уздривши, що мене йиживо опушило,
Стала колоты мини живитъ, вхопывши шило.

Я мовъ опаренный схопывся:
Бижу, перекидаюсь, крычу;
Бо съ того шевського шила
Дiйшлося и до плачу.

А Дякъ перестривъ мене, головою хита
И смiючися пыта:

Чого ты, каже, плачешъ?
Ходы-лишъ мини поскачешъ.

А якои? кажу: чи не чинчебарачки,
Що на-сылу вылизъ изъ шевцевои хаты рачки?...
Такъ-то!... Добряче винъ мене пригостювавъ,
Щобъ винъ до вику щастя-доли не мавъ!...

Ото й пишовъ я до Дяка,
Бо думка була така,

Що въ ёго мини добре буде житы:
Буде винъ мене хаптурами живыты.
Тилько жъ... Дякъ, якъ Дякъ;
А жинка ёго дума, та й дума:
Щобъ мене заставыты робыты?
И заставыла мене дытыну колихаты.
Ставъ я дытыну колыхаты,
Ставъ колышучи й спиваты:
Люли, люли, маленькый враже!
За тобою нянька й спаты не ляже...
И не схотивъ я у Дяка житы,
А пишовъ до мужика служиты.
Такъ такый же мужикъ необачный,
Що якъ вытрище на мене очи,
То мовъ та сова посередъ-ночи.
А якъ стане що говорыты мини,
То наче туле горбатого къ стини.
И заставывъ мене мужикъ молотыты.
Ставъ я снопивъ добываты,
Стала мене думка за думкою пошибаты:
Якъ бы до козака въ Сичъ утикаты!?...
И поки мужикъ оглядився,
А я вже бижучи й нагрився.
Прибигъ ото я до козака въ Сичъ,
Та й зализъ ажъ на саму пичъ.
А винъ и каже:
— Годи-лишъ тоби, малый,
На пичи сыдиты;
Ходы мерщій сюды,
Та будешъ у пичи глядиты.

Я въ пичи ничого не зварывъ,
Тилько самъ соби волосся обсмалывъ.
Та й не схотивъ я въ козака бидуваты,
А пишовъ соби хата видъ хаты,
Якъ кажуть, мыръ Христовъ даваты...
И не змогли мене ни жинки, ни чоловики пизнаты:
Не то звирына,
Не то людына...
Сказать бы птыця,
Такъ такъ, якъ молодыця...
А дали хтось и каже:
— „О! Та се той баламутъ,
Що й торикъ бувъ тутъ.
Се той дякъ,
Що вытовкъ у мене въ огороди ввесь макъ."
Та ни-бо, кажу: не такъ!
Я тильки вступывъ въ твій огородъ ногою,
А твоя жинка вже й бижыть съ кочергою...
Але скажу я вамъ, братци, новую новыну:
Не дыржить вы одежи й сорочо̀къ на тыну:
Бо якъ будете все те по тынахъ держаты,
То будете вы нашого брата въ Бурси зодягаты.
Бо наша братія така:
Якъ выйде изъ школы,
То мовъ макъ процвитае:
Той голый,
Той босый,
А въ того... и очкурни катъ-мае.
А якъ розживеться наша голота,
То йиде шестирнею въ ворота...
А якою? може спытаете:

Чи не тіею, що въ млыни?...
Але заплатить за орацію мини.
Я не просю зъ васъ ни по шагу, ни по пьятаку,
А дайте вы мини въ руку хоть по коповыку;
Я на те й капшукъ маю
И васъ съ празныкомъ поздоровляю. *)

---

*) Ся орація якогось дуже давнёго піиты, бо якъ я іи чувавъ, то тому бильшъ уже якъ пятьдесятъ рокивъ.

Веснянка.

Весна! Весна! Хто не радіе,
Коли ты прыйдешъ и повіе
Тепленькый витеръ зъ-за горы:
Цвитуть садки, лиса, боры
И сонце такъ привитно гріе.
Вертають зъ Вырію пташки,
Проснулась ричка. Рыбалки
Затурбувались, поспишають,
Легеньки човныки ладнають
И запускаютъ неводы.
Шумлять човны очеретами
И тыхо вслидъ по-за човнами
Плывуть расходючись слиды.
Весна, весна! Коло хатыны
Въ садку на кущику калыны
Спивунъ веселый соловей
Спива писень своій дружыни,
Витрець несе ихъ по Вкраини
И каженъ любе ти писни,
И каженъ радъ святій весни...

М. П. . . ъ.

Рыбалка.

Баллада.

Надъ берегомъ крутымъ Днипрóвымъ
У хати свитыть каганець;
Рыбалка зъ обручемъ лозовымъ
Сыдыть, лаштуе ятирець.

* * *

Каганчикъ блыма; хата вбога;
Пидъ стинами лавки стоять;
А на полу... Тамъ жинка хвора,
Та двое диточокъ лежать.
И сплять голодни...„Тату, папы!“
Прохалы дитки й обляглысь;
А въ батька слизоньки гарячи
Въ запалыхъ очихъ запеклысь.

* * *

Изъ полу хвора простогнала:
—„Воды, мій голубе, подай!“
И слёзы бидная ковтала,
Збираючись у инчый край...
У хати тыхо, вси поснулы,
Одынъ рыбалонька не спыть,
Бо думы батькивскіи чули
Ёго примушують робыть.

Колибъ хоть завтра що вловыть!
—„Весна... Розлывъ... Немае тони;
Продавъ бы все, що мавъ бы въ човни,
Щобъ хлиба диточкамъ купыть."

Отакъ рыбалка миркувавъ,
Та ятирець новый ладнавъ.

Днипръ розстелаеться:
Вьеться гадюкою;
Берегъ вмываеться
Хвылею хлюпкою.

* *
*

Витеръ ажъ свыще; та дме, напынаеться;
Хвыля все вышче, та вышче здымаеться.
Хмары бижать соби густо згромажени;
Мовъ до війны воны витромъ налажени;
Сонця не выдно и птыця ховаеться.
Дерево гризно пидъ витромъ ламаеться...

Буря розвіявшись
Дужче лютишае;
Хвыля разбигавшись
Дужче сывишае:

Котыть горою, бурхае и пиныться;
Берегъ зъ лозою не знать де и динеться.

Онъ на середыни
Човныкъ гойдаеться;
Хвыля мовъ трискою
Човныкомъ граеться.

Де вже змагаться зъ высокими хвылями?!
Де вже спасаться съ захлялыми сылами?!...

Човнычокъ кынуло
И... Перекынуло!...

* * *

Зъ неба доцикъ накрапае;
Витеръ дуе безъ пуття,
Тяжкымъ стогномъ помынае
Днипръ рыбалкино життя...

Денезъкый.

Гульня.

Гей, за вчора й за сегодни
Прогулявъ я хлибъ на корни;
Ще жъ гуляты й завтра буду,
Якъ де грошей роздобуду.
Лый, горилки, меду, пыва...
Лый, шынкарько чорнобрыва!
Буду пыты, та гуляты,
Буду серце гамуваты.

* * *

Бо серце, бажаючи воли,
Не хоче корытысь недоли,
Не хоче корытысь, не може. .
Такъ плачъ же, о серце негоже!
Такъ плачъ же... Заплачмо обое.
О, серце! О, лихо съ тобою...
Чого ты таке городовыте?...
Не хочешъ изъ злиднями житы.

* * *

Гей, злыдни! боровся я зъ вами;
Здоровья позбувсь надъ трудами;
Мене жъ вы здолали,—пануйте!
Та бидное серце шматуйте.
Я бачивъ, якъ вы мою мылу
Звели у глухую могилу...

А дитки?... О, Боже мій милый?!
Хиба жъ и воны согришили?
Душа вже терпиты не може...
Де жъ сыла? Де жъ сыла, мій Боже!
Якъ гирко про те споминаты...
И розуму лучше бъ не маты.

* *
*

Лый же, лый горилки й пива...
Лый, шинкарько чорнобрыва...
Буду розумъ залываты,
Буду серце гамуваты...

П. Ричыцькый.

Споминка.

Ой, погляну я въ чистую воду
На свою безталанную вроду...
Де вы дились щасливи лита?
Де безвинна души красота?

* * *

Промелькнула та доленька красна,
Мовъ падучая зиронька ясна
И зъявляеться часомъ мини
Въ чаривному короткому сни.

* * *

Ясно й весело сонечко сяе,
Зранку й дó-ночи дзвинъ не втыхае:
Коло церквы старый и малый
Праздныкують Великдень святый.

* * *

Вьють танки, та спивають дивчата,
Тутъ и мы, невелычки хлопьята,
Борюкаемся, бьемъ крашанки,
Всторони выграють парубки.

* * *

Въ мене серце любовью палало,
И любовью ввесь свитъ обнимало;
Все тоди мини мыло будо:
Небо, люде и ридне село.

* *
*

От пасу овечатъ я весною
У зеленимъ гайку надъ водою,
Соловейко выводыть писни,
Любе лыстя щось шепче мини.

* *
*

Шепче й мыла кризь лыстя зелене,
Якъ не выскоче серце у мене;
Якъ то любо те все споминать!...
Проби хочеться плакать, рыдать...

Ричыцькый.

Вечеръ у гаю.

Надъ ричкою гарно раскинувся гай
Зеленый та пышный, мовъ Божый той рай;
Спивунъ соловейко спивае въ гаю,
Вищуня зузуля тне писню свою;
Литаютъ надъ ричкою чайки й кулыкы
Изъ волокомъ въ ричци бредуть рыбалкы.
Вже вечеръ тыхенькый на землю спада,
Пидтомлене сонце за гору сида...
И сило... А небо у тій сторони
Зробылось червоне неначе въ вогни.
Въ гаю соловейко ще краще спива,
На дуби зузуля „куку“ выбыва—
И весело й гарно въ зеленимъ гаю:
Десь такъ воно буде и въ Божимъ раю!?...

Твердохлибъ.

Жадоба кохання.

Въ вышневымъ садочку хатына новая,
Живе въ тій хатыни вдова молодая;
А въ неи, якъ анголь, кохана дытына—
Одрада, утиха, надія едына.

* * *

Якъ квиточка, зранку умывшись росою,
Блещыть, росцвитае своею красою
Та люба, кохана у неньки дытына
Якъ въ темному лузи червона калына.

* * *

Пидходять дытыни вже лита дивочи,
Огнемъ засвитилися каріи очи;
Лягла тыха дума на личко дытяче,
Затёхкало въ грудихъ серденько гаряче.

* * *

Дивчинонька плаче, дивчинонька туже:
— Ой, ненько! утишъ мое серце недуже...
Все свитомъ нужу я, спокою не маю;
Сама я не знаю, чого я бажаю.

* * *

– Чого жъ тоби треба? матуся пытае:
Хиба жъ моя ласка тебе не втишае?
Глянь: ранокъ якъ сяе... Пиды, моя дочко!...
Пиды прогуляйся въ вышневимъ садочку.

* * *

Дивчинонька выйшла якъ квиточка пышна,
Іи привитала зеленая вышня
И квитка рожева, и макъ червоненькый,
И гарный, веселый метеликъ рябенькый.

* * *

Іи обіймае повитря пахуче,
Чаруе й голубе ій серце болюче
И лычко румьяныть, и въ грудихъ лоскоче,
И палко цилуе и въ губы, и въ очи.

* * *

И шепче повитря: „Красо чаривная!
Любы мене, мила! Любы дорогая!
Метеликомъ, квиткою будешъ ты житы
И будешъ у сяеви яснимъ ходыты“.

* * *

Дивчинонька стала, мовъ щось изгадала,
Ій серце забылось, вона задрижала:
Щось наче здавыло ій въ грудихъ дыхання...
И зновъ невымовне таемне бажання.

* * *

Дивчинонька плаче, дивчинонька туже:
— Ой, неньно! утишъ мое серце недуже.
Все свитомъ нужу я, спокою не маю.
Сама я не знаю, чого я бажаю.

* * *

— Чого жъ тоби, доню? матуся пытае:
И ранокъ чудовный тебе не втишае?
Глянь: вечеръ заходе. Пиды моя дочко!
Пиды прогуляйся въ вышневимъ садочку.

* * *

Дивчинонька выйшла якъ квиточка красна.
Вита іи мисяць и зирочка ясна,
И легке, безкрае блакиття чудове,
И спивъ соловейка, що льеться зъ дибровы.

* * *

Зновъ лыне до неи повитря пахуче,
Чаруе й голубе ій серце болюче,
И лычко румьяныть, и въ грудихъ лоскоче,
И палко цилуе и въ губы, и въ очи.

* * *

И шепче повитря: „Красо чаривная!
Любы мене мила! Любы, дорогая!
Въ безмирныхъ просторахъ ты будешъ литаты
И будешъ надъ миромъ, якъ я, царюваты“.

* * *

Дивчинонька стала, мовъ щось изгадала
Ій серце забылось, вона задрижала
И зновъ ій, якъ перше, здавыло дыхання,
И зновъ невымовне, таемне бажання...

* * *

Дивчинонька плаче, дивчинонька туже:
— Ой, ненько! утишъ мое серце недуже...
Все свитомъ нужу я, спокою не маю;
Сама я не знаю, чого я бажаю.

* * *

— Чого жъ тоби, доню! матуся пытае:
И вечеръ чудовный тебе не втишае?
Вже ничъ наступила; засны соби тыхо
И сонъ заспокое важке твое лыхо.

* * *

На билій постилоньци въ роскошахъ ночи
У всій своій пышній уроди дивочій
Роскынуласъ вильно дивчинонька краля
На губкахъ повненькихъ усмишка заграла.

* * *

И сныться дивчиноньци мгла таемныча,
А зъ мглы выглядае знаёме облычча...
Козакъ чорнобрывый іи пригортае,
Цилуе, милуе, за станъ обіймае.

* * *

И шепче ій: „Серце! Красо чаривная!
Любы мене, мила! Любы, дорогая!
Живу я тобою, якъ рыба водою;
Царыцею будь ты ввесь викъ надо мною!“

* *
*

Дивчинонька вставши свій сонъ изгадала;
На лычку румяннимъ зоря мовъ засяла.
Теперъ вона знала объ чимъ такъ нудылась,
Та неньци коханій про те не открылась...

П. Ричыцькый.

Марне дожиданя.

Баллада.

Снигомъ будынки й шляхи вси, заносе,
Темно кругомъ и ничого не чуть;
Тилько що витеръ гуде и голосе,
Кони жахаючись санки несуть.

* * *

—„Гей же вы, кони! несить, поспишайте;
Треба до милои звечера стать.
Гей, веселише! Вы часу не гайте.
Боже, боронь! у степу ночувать.“

* * *

Санки все бильше у снигъ загортае
Кони зморылысь, дороги нема;
Дидько регочеться, радый, стрыбае,
Зъ витромъ спивае и смихъ пидийма.

* * *

Ось уже близько и мила мовъ чуе,
Якъ іи милый до неи спишить.

—„Васъ, люби кони, вона нагодуе
Й поцилункомъ мене угостыть.“

* * *

Холодно въ руки и въ очихъ темніе,
Кони померзлы, дрыжать и сопуть;
Тило видъ холоду стыне, коліе,
Въ мысляхъ страшніи малюнки ростуть.

* * *

Милая довго въ викно приглядалась.
—„Боже жъ мій, Боже! Нема и нема...“
Такъ вона милого и не диждалась:
Зъіла коханого люта зима...

Г. Кернеръ...

Царь Мидасъ.

Стародавня легенда.

Въ покояхъ дорогихъ и на роскошнимъ трони,
Въ одежи золотій и въ золотій короні
Сыдивъ задумавшись Фригійскый царь Мидасъ.
Якъ тилько сояшный остатній проминь згасъ,
Казавъ винъ принесты свои скарбови скрыни
И. одчинывши ихъ, звеливъ въ одній годыни
Все разомъ освитыть и дыво дывне стало:
Въ тыхъ скрыняхъ золото якъ жаръ въ пичи засяло,
Заграло навкруги: мовъ сонце изійшло,
Слипучимъ сяевомъ покои залыло.

* * *

Залюбовався царь на купы золотіи...
„О, праведни боги! О, вичныи, святыи!“
Видъ серця щирого промовывъ царь Мидасъ:
„Послухайте мене, молюся я до васъ:
Я хочу золота, я золота бажаю,
Щобъ скилько е въ земли, одъ краю и до краю—
Щобъ все мое було. О, ни, сёго ще й мало!
Пошлить мини той даръ, щобъ золотомъ ставало
Усе, до чого я хочъ приторкнусь рукою,
Або гуляючи хоть наступлю ногою.“

* * *

На другый день Мидасъ, съ постели вставши
пизно,
Остовбенивъ совсимъ: постиль ёго зализна
Зробылась золота! Винъ приторкнувсь до стинъ—
И стины золоти! Бижыть до саду винъ,—
Трава и дерева, квитки и ввесь садокъ,
И гребля, и мистокъ, и зъ рыбою ставокъ—
Все золотомъ стае! Вбигае царь до хаты—
И, зъ радощивъ такихъ, ставъ слугъ винъ обниматы,
И тилько винъ пройшовъ чоломкаючись зъ ными,—
Вси слуги стали въ мить стовпами золотыми.

* * *

Вжахнувся царь Мидасъ... Иде въ свои покои;
Зустрилы тутъ ёго коханыхъ дитокъ двое:
Якъ квиточка дочка и кучерявый сынъ,
Пидбигли до царя—и тутъ же въ разъ одынъ
Передъ царемъ упали... Зъ ляку царь омливъ...
Та сыла чаривна, священный даръ богивъ,
Ёму въ прокляття стала... Все, що серцю мило,
Усе, що тамъ жило, все вичнымъ сномъ спочило...
Природы бильшъ нема, кругомъ все золоте,
И все округъ ёго и мертве, и пусте...

* * *

Сыдыть, сумуе царь... Хочъ бы де тварь живая...
И серце тыша рве мертвучая, нимая.
Але ось чуе царь: бренчыть коло викна
Комашка чуть жива; летыть въ викно вона;
Вытае царь іи неначе ридну неньку,

Зъ любовью ходе винъ за нею потыхеньку;
Якъ ока стереже. Комашка политала,
Торкнулась объ царя и тутъ же мертва впала...
И тилько баче царь, якъ хмара геть несеться,
И тилько чуе царь, якъ серце въ гори бьеться...

П. Ричыцькый.

Що то гроши.

Коли у тебе гроши е,
Тоди тебе вси люды знають,
Зустрившися шапки здіймають,
Пипъ въ церкви проскуру дае,
Коли у тебе гроши е;
А якъ нема...
То люды наче и не знають,
Зустрившись мовъ не добачають;
Про тебе всимъ тоди дарма.
А чомъ?... Та въ тебе жъ грошей бо катма!

* * *

Коли у тебе гроши е,
То всякъ тоби спуска, корыться,
Зъ дороги смирно сторониться;
Здалека каженъ пизнае,
Коли у тебе гроши е;
А якъ нема...
Нихто на тебе и не згляне;
А зачепы, то ще и гане.
Послідній ты мижъ усима.
А чомъ? Та въ тебе жъ грошей бо катма!

* * *

Коли у тебе гроши е,
Що ни скажи, всякъ потурае;
Брехню за правду всякъ прыймае,

И виру всякъ тоби дае,
Коли у тебе гроши е;
А якъ нема...
То инчимъ ладомъ всякъ миркуе,
За правду съ тебе ще й кепкуе,
На смихъ низащо пидийма.
А чомъ? Та въ тебе жъ грошей бо катма!

* *
*

Коли у тебе гроши е;
То й мисце е и мижъ панами,
Найразумнишый ты мижъ нами;
Тоби панъ руку подае,
Коли у тебе гроши е;
А якъ нема...
То заховайся и не рыпайсь!
Куды нечля, то вже й нетыкайсь;
Тоди шкода й твого ума.
А чомъ? Та въ тебе жъ грошей бо катма!

* *
*

Коли у тебе гроши е,
То и дивки тоди лестяться;
И молодыци чепуряться;
А инча й душу виддае;
Коли у тебе гроши е;
А якъ нема...
Гай-гай! Дивчата дули тычуть,
На вечерныци вже не клычуть;
Сыдышъ ты дома якъ тума...
А чомъ? Та въ тебе жъ грошей бо катма!.

А. Перейма.

Чотыри поры году.

I.

Якъ съ тобою мы зустрились
Вперше, раннёю *Весною*,
Ты на мене задывылась,
Яжъ омливъ передъ тобою.

II.

Якъ съ тобою *Литомъ* краснымъ
На смерканни мы зiйшлыся,
Цилувались, милувались
И въ обiймахъ мы злылыся.

III.

Якъ съ тобою мы зустрились
Въ *Осинь* пизню, у негоду.
Ты дывылася у землю,
Я балакавъ про погоду.

IV.

Якъ съ тобою довелося
Намъ *Зимою* повстричатысь,
Ты пробигла мимо мене;
Я жъ и радъ бувъ не выдатысь...

М. П . . . ъ.

Въ диброви.

Гуде завывае зелена диброва,
Гилля затрищало, коринння скрыпыть;
А буря лютуе, неначе готова
Всю бидную землю у прахъ розорыть.

***

Свитъ сонця закрыла густа чорна хмара
И сунеться гризно по небу вона:
Якъ люта звирюка, якъ божая кара,
Мовъ пекло несе намъ, страшна та сумна.

***

— „О, мыла! не бійся. Тебе я сховаю,
Тебе заспокою въ годыну страшну,
Хоть будь саме пекло отутъ середъ гаю,
Все лыхо видъ тебе я геть одверну.

***

Ходы жъ, не соромся; нема тутъ никого,
Гебе я до серця свого притулю,
Твое биле лычко прижму я до ёго,
Рожевіи губы зъ моими зилью.“

***

Мовъ поломьямъ блискавка лисъ освитыла,
Роздався страшенный ударъ громовый:

Улучила въ дуба могучая сыла
И впавъ коренастый, розбывся старый.

* *
*

—„Не бійсь, не жахайся, моя ты кохана!
Открый свои очи ты очимъ моимъ;
Кризь очи глыбоки я въ серце загляну
И страхъ той розвію я въ серци твоимъ.“

* *
*

И зновъ заблещало, и впьять загремило;
Дощъ лывнемъ полывся, сиче, та й сиче;
Дме витеръ холодный, кругомъ заревило
И льеться: мовъ море изъ моря тече.

* *
*

—„Тиснишъ пригорныся! Гарячимъ коханнямъ
Въ тоби разигрію я кровъ молоду;
Твои били руки нагрію дыханнямъ,
Малесеньки нижки я въ шапку вкладу.

* *
*

—„Глянь: дощикъ стыхае и сонечко гріе;
Пташки щебетаннямъ наповнылы гай;
Ажъ гай молодіе, цвите, зеленіе...
Мини тилько жалко: скинчывся мій рай...

П. Ричыцькый.

Корніева пригода.

Оповидання.

Якось литомъ у праздныччный день сыдила жинка у хати коло викна, та й нибы журылась. Увійшовъ у хату іи чоловикъ, глянувъ на неи, та й пыта:

— Чого ты, Одарко, така смутна?

— Дывлюсь, чоловиче, якъ люды, посидавши у пари зъ жинками на возы, йидуть на ярмарокъ. Боже, якъ-то хороше! Дывысь! И мы бъ съ тобою пойихалы, та... Кобыла есть, а воза нема: йихаты нина-чому.

— Що жъ ты робытымешъ?!... Було и въ насъ хазяйство... Такъ що жъ, коли Богъ давъ ту пожежу: згоривъ двиръ и худоба погорила; цыгане коней покралы, тилько й худобы зосталось, що стара кобыла... Спасыби Богу, що хоть хату якъ небудь збудовали, не въ сусидахъ живемо; а въ своій хати. Якъ Богъ дасть розживемось, та купемо воза, то й мы будемо йиздыты такъ, якъ и люды.

— Коли-то се буде?! Може мы до того постаріемось, то и йихаты не захочемо... А отъ: якъ бы ты сивъ на кобылу верхи, та пойихавъ на ярмарокъ, та продавъ сю кобылу, а соби купывъ бы хоть гиршу та дешевшу, а на останни гроши купывъ бы визъ, то й мы бъ йиздыли такъ, якъ люды.

— Такъ що жъ? Чи пойихаты, то й пойихаты.

Сивъ Корній на свою кобылу и пойихавъ на ярмарокъ. Прыйихавъ; водывъ, водывъ кобылу по ярмарку, такъ нихто й не пытае. Обрыдло ёму зъ нею водытысь, отъ винъ прыйшовъ до чоловика, що продае возы, сивъ на оглоблю, кобылу держыть за повидъ. а самъ мовчить, повисывши голову. Подывывся на ёго той чоловикъ, та й пыта:

— Чого ты, каже, такъ сумуешъ?

— Та отаке й таке мое дило, каже Корній и росказавъ, якъ и зачымъ послала ёго жинка на ярмарокъ и що нихто въ ёго кобылы не купуе. Подывывся той чоловикъ на ёго шкапу та й каже: „Знаешъ що, чоловиче? Я тебе вызволю: беры въ мене визъ, якый хочешъ, а мини давай кобылу. Визъ, якъ бачишъ, добрый и дорогый, за дви твои кобылы стое; дома, въ своій слободи продасы комусь, коли захочешъ, то инчого воза и инчу кобылу купышъ“. Подумавъ нашъ Корній, подумавъ, та й проминявъ кобылу на воза и пишовъ шукаты своихъ людей, щобъ хто небудь узявся довезты ёго зъ возомъ до ихъ села. Ходывъ, ходывъ по ярмарку, такъ уже вси ихъ селяне пойихали додому. Прыйшовъ винъ до того чоловика, що возы продававъ, коли и той уже пойихавъ, а ёго визъ стоить.

— Що жъ ёго теперъ изъ сымъ возомъ робыты.. Треба мабудь запрягаться самому, та везты додому.

Узявъ винъ того воза за оглобли и повизъ. Але поки за село вывизъ, то разивъ изъ-пьять отдыхавъ, бо визъ бувъ тилько вперше мазаный. Вывизъ за село, та такъ зъ мочи выбывся, що вже

дали не хватае сылы везты. Ставъ винъ коло воза та й дума:

— Що жъ ёго мини теперъ робыты изъ оцымъ возомъ?... Коли се трохи згодомъ веде чоловикъ козу; дійшовъ до Корнія, та й пыта:

— Що ты, чоловиче, шкапу пасешъ, чи що?

— Де тоби шкапу!?...

Та й почавъ росказуваты усе, якъ ёго дило зробылось. Слухавъ той чоловичъ, слухавъ; а дали й каже:

— Не довезешъ ты, чоловиче, сёго воза додому. Колы хочешъ, давай поминяймось: я тоби козу дамъ, а ты мини воза. Коза дійна, багато молока даватыме и тебе, и всю твою симью годуватыме. А воза ты на соби не допрешъ. Мини тутъ не далеко и зъ горы: онде за лискомъ и хутиръ видко, я легко ёго докочу зъ горы додому, а ты не допрешъ.

Подумавъ Корній, помиркувавъ...

— Чи миняться, каже, то й поминяймось.

Отдавъ воза, а козу взявъ и повивъ. Коза спершу и пишла якъ треба; ишла, ишла, а дали давай опынаться. Винъ пидганяты, а вона набикъ. Стане винъ тягты іи, зачепывши поясомъ за роги, а вона всёма чотырьма ногами упреться и ни зъ мисця. Винъ уже и такъ и сякъ, не йде бисова коза. Ставъ коло неи Корній, знявъ шапку, обтеръ питъ на лоби, та й дума:

— Оце й мини такъ, якъ тому Антовови у писни:

Антонъ козу веде,
Чортова коза не йде!...

Лыхо та й годи! Що мини на-свити зъ нею робы-

ты?... Колы гулькъ!... иде чоловикъ назустричъ, несе пивня та й пытае:

— Чого ты съ козою мордуешся?

Корній росказавъ и ёму свою прыгоду, а той выслухавъ, та й каже:

— Не доведешъ ты іи додому. Вона діявольска скотына якъ не схоче, то ничого не вкоишь. Та я цю козу знаю, вона зъ нашого хутора; въ неи дома есть маленьки козенята, то вона дали не пиде; тутъ тебе зъ нею и вовки ничью зъидять.

— Що жъ мини робыты?

— А що робыты... Возьмы въ мене пивня, а мини дай козу. Вона, кажу жъ тоби, зъ нашого хутора, то додому пиде.

Почухавъ Корній потылыцю, та й каже:

— А вже жъ бильшъ ничого робыты; давай пивня, а козу беры.

Повивъ той козу, а Корній пивня понисъ. Далеко вже одійшовъ; пидтомывся и сивъ спочыты. Вытягъ зъ-за халявы рижокъ, нахилывся до пивня, та й каже:

— Давай-лышень хочъ табаки понюхаемъ, щобъ дома не журылысь. А пивень якъ дзёбоне ёго въ лобъ носомъ, такъ винъ ёго такъ видъ себе й шпурнувъ. А въ пивня крыла булы звьязани, а ногы ни. Знявся пивень на ногы и побигъ. Покы Корній очумався, та облаштувався, а пивень уже генъ-генъ... Кынувся Корній за нымъ бигты, такъ де тоби!?... Бигъ, бигъ, ажъ духъ ёму захопыло, та шкода! Скоро пивень и зъ очей зныкъ Не догнавши пивня, Корній сивъ, ще отдыхнувъ, а дали и пишовъ

соби помалу, бо за день-такы добре стомывся то зъ возомъ, то съ козою, а тутъ уже й вечеръ наставъ. Иде Корній сумуючи; пройшовъ чимало; дывыться: чумакы пороспрягавши пасуть воливъ и кашу варять. Пидійшовъ винъ до ихъ, поздоровкався та й пыта:

— Чи не бачилы вы, чи не бигъ тутъ пивень?

— Бачилы, кажуть, бигъ.

— Де жъ винъ?

— Онъ де, кажуть: у каши варыться.

— На що жъ вы зарызалы? То мій пивень.

— А хто ёго знавъ, чи винъ твій, чи чый!? А мы дывемось: ходе по дорози, хазяина нема; такъ мы ёго піймалы, зарызалы та й у кашу. Сидай та повечеряй, колы хочешъ.

— Гмъ!... Якъ же се такъ? Пивень мій, а вы вси йистымете ёго даромъ. Вы дайте мини що небудь за те, що моимъ пивнемъ будете вечеряты.

— Що жъ тоби даты? Дамо тоби хлиба, а решта пополамъ: нашъ кулишъ, а твій пивень.

— Ни, каже: вы дайте мини хоть що небудь грошей.

— Та въ насъ, каже одынъ чумакъ, грошей теперъ нема, уси въ Крыму за силь поплатылы. Ось сама порожня калытка. Колы хочешъ, порожню калытку беры.

— Давай.

Узявъ Корній калытку и посидалы вечеряты. За вечерею старый чумакъ и ставъ пытаты Корнія видкиля винъ, де бувъ и куды йде. Росказавъ ему Корній усе по-ряду: якъ жинка послала ёго на

ярмарокъ, щобъ продавъ кобылу, якъ винъ проминявъ кобылу на воза, а дали воза проминявъ на козу, козу на пивня, а теперъ зостався тилько съ порожнёю калыткою. Довго слухавъ старый чумакъ, а дали й каже: „Що жъ? Якъ прыйдешъ ты додому, що тоби видъ жинки буде?“—„Ничого, каже Корній, не буде“.—Наврядъ, каже чумакъ: жинка на тоби, мабудь, усю чаплію побье та й чупрыни тежъ достанеться“.—„Ни! каже Корній: у мене така жинка, що не тильки не бытыме, а й лаяты не буде“.—„Не може того буты, каже чумакъ, щобъ була така жинка де небудь, щобъ отакъ чоловикъ доминявся, якъ ты и щобъ вона ёго не тилько не была, а й не лаяла“. Сталы спорыты. А чумакъ и и каже: „давай заложимось; якъ тебе жинка не бытыме й не лаятыме, то я тоби отдамъ оцей визъ изъ силью и цю паровыцю воливъ; а якъ бытыме, або хоть лаятыме, то ты повыненъ будешъ служыты въ мене дурно два годы роботныкомъ. Согласенъ ты на се?“—„А чому жъ, каже Корній—согласенъ!“ Съ тымъ и полягалы спаты. На другый день чумакы дуже рано рушылы зъ мисця и Корній зъ ными. Дойихалы до перевозу; постановылысь на поронъ. Зачалы поронщыки одбыраты за перевизъ гроши; дійшлось и до Корнія.—„Нема въ мене ни копійки“, каже Корній.—„Такъ якого жъ ты чорта на поронъ забрався? Хиба мы дурно труждаемось?! та й снасть тратымо. Геть соби къ бисовому батькови: даромъ тебе не повеземо, хочъ тыждень сыды на тимъ боци“. Скилько ни прохавъ ихъ Корній, такъ гонють съ порона та й годи!—„Такъ нате

вамъ, каже Корній, калытку, бо нема въ мене бильшъ ничого".—„Ну давай, кажуть, хочъ калытку". И отдавъ Корній калытку.

Подывывсь на се старый чумакъ, усмихнувся, та й каже:—„Отъ теперъ уже зовсимъ справывся! Якъ тамъ кажуть: мовъ кочерга зъ горшками... Ой, буде въ тебе и пыка, и спына быта..." А Корній мовчыть, тилько насупывся.

Дойихалы до села, попускалы воливъ пастысь. —„Ну, каже старый чумакъ: теперъ ходимъ, чоловиче, до тебе, подывымось, що буде?" Дійшлы до хаты, увійшлы въ сины; чумакъ и каже:—„Иды жъ ты въ хату, а я задвирыма буду слухаты, що тоби жинка казатыме". Увійшовъ Корній у хату, та до жинки:—„Здорова була, Одарко!"—„Здоровъ, чоловиче! видказала вона и веселенько пыта: Де се ты такъ довго забарывся?"—„Та на ярмарку жъ", каже Корній. „А що жъ? Продавъ кобылу?"—„Ни! Не продавъ. Водывся, водывся зъ нею по ярмарку, такъ нихто не хоче куповаты; подывляться, що стара, та худа и йдуть дали. Такъ я згомонився съ чоловикомъ, що продававъ возы, та й проминявъ іи на воза".—„Отъ же й гараздъ, що проминявъ, каже Одарка. Що съ тіеи кобылы? Стоить та ще й годуваты іи треба, а визъ стоятыме, поки розживемось та купемо коня. Тоди визъ готовый буде. А дежъ твій визъ?"—„Але... Поминявшись ото, я пишовъ шукаты своихъ сельчанъ, щобъ хто-небудь допровадывъ мини воза додому, такъ уже вси наши люды порозъиздылысь. Покы я ходывъ, та шукавъ, прыйшовъ до того чоловика, що шкапу проминявъ,

колы вже й винъ пойихавъ додому; а мій визъ стоить. Отъ я думавъ-думавъ: що мини робыты?... Уже жъ бильшъ ничого: возьму за оглобли, та повезу на соби. Ну, отъ-то и повизъ. Але поки за село вывизъ, то такъ упривъ, що всего хоть выкруты. Провизъ дали и такъ утомывся, що нема вже мочи й дыхаты. Ставъ я та й думаю: що моій бидній голови теперъ робыты? Колы чоловикъ веде назустричъ козу. Пидійшовъ до мене та й пыта: „Що се ты! Шкапу пасешъ, чи що?" — „Та ни, кажу, въ мене шкапы нема". — „Аде жъ вона?" — „Та такъ и такъ, кажу". И росказавъ ему усе дило, якъ було. А винъ и каже: „Що ты, учадивъ, чи шо? Щобъ самотужки верстовъ за двадцать та на соби тягты воза?" — „Що жъ, кажу, робыты?!" — „А що тоби, каже, робыты... Ось що: давай, колы хочешъ, поминяемось; я тоби дамъ козу, а ты мини давай визъ. Мини додому блызько и зъ горы, то я ёго легко докотю; а тоби коза молока даватыме, бо вона дійна и всю твою симью годуватыме, якъ корова". Подумавъ я, подумавъ... Та чи давай, кажу, то й давай!" Такъ я и проминявъ визъ на козу". — „Та й добре що проминявъ. А то ще не дай Боже! пидвередывся бъ, та захворавъ... А дежъ твоя коза?" — „Де моя коза!? Гмъ!... Отъ-то якъ поминялысь мы, такъ той чоловикъ узявъ воза, та легенько зъ горы и покатывъ ёго додому. А я залыгавши тоясомъ козу, повивъ по дорози. Вона верстовъ зо-двi, або й зо-тры ишла гараздъ; а дали давай опынаться, та пручаться, Я іи тягты, а вона упреться всёма чотырьма ногами, та й ни зъ мисця. Я

тягты, а вона опынаеться; я вже и ззаду іи подганявъ, такъ ничого не вдію. Мучывся, мучывся утомывся такъ, що ни рукъ, ни нигъ не чую. Колы дывлюсь, иде чоловикъ и несе пивня. Дойшовъ до мене, та й пыта; „Чого се ты, каже, съ козою мордуешься?“ — „Та таке и таке, кажу, дило“. Отъ винъ и каже: „Не доведешъ ты іи, чоловиче, додому; я іи знаю чія вона, въ неи зостались дома мали козенята и теперъ вона помитыла, що ты іи ведешъ не туды, такъ вона дали и не пиде. Ничого ты зъ нею не подіешъ. Тутъ тебе зъ нею ничью и вовки заидять“. — „Що жъ мини, кажу, робыты?“ — „Уже жъ, каже, більшъ ничого: давай поминяймось; на тоби пивня, а ты мини давай козу; вона зъ нашого хутора, то до-дому пиде“ — „Та чи давай, кажу, то й давай! Хиба жъ мини отутъ у поли пропадаты!? Я, кажу, ще одъ ранку ничого и не ивъ“. Узявъ, та й поминявся. — „Отъ же й гараздъ! каже жинка, що поминявся. На биса та коза? Воно таке идолово шкодлыве, що все понивечыть на вгороди; а пивныкъ буде по хати ходыты, та спиваты; та ранишъ тебе й мене будытеме. А якъ мы рано будемо вставаты, та прызно робыты, то всёго, чого намъ треба, назаробляемо. А де жъ твій пивень?“ — „Эге... Ото взявши пивня, я пишовъ соби помалу; але вже втомывся и сивъ одпочыты, та хотивъ табаки понюхаты. Нахилывсь я до пивня, та й кажу: давай-лышень хочъ табаки понюхаемъ, щобъ дома не журылысь. А винъ гимонивъ якъ дзебнеть мене въ лобъ, такъ мини й свитъ замакитрывся... Не знаю якъ я ёго и впустывъ. А въ

ёго крыла булы звьязани, а ноги ни; такъ винъ и побигъ. Поки я очумався, та схопывся за нымъ бигты, а винъ уже генъ-генъ!... Я за нымъ, а винъ утикаты: я бижу, а винъ ще швыдче, дали й овси зныкъ зъ очей. Тоди вже я пишовъ соби повагомъ, а пивень утикъ. Пройшовши чимало, дывлюсь: на дорози стоять чумакы; волы пороспрягани, пасуться; а воны кашу варять. Пидійшовъ я до ихъ, поздоровкався та й пытаю: „Чи не бачилы пивня?“ — „Бачилы, кажуть“. — „Що жъ вы, кажу, піймалы ёго?“ — „Піймалы“ — „Де жъ винъ?“ — „А онъ, кажуть, у казанку варыться въ каши“. — „Нащо жъ вы, кажу, ёго зарizалы? То мій пивень“. — „А хто его, кажуть, знавъ, чи винъ твій, чи чый?... Мы бачымо: ходе пивень коло возивъ, а никого не видно; такъ мы ёго заризалы, та й у казанокъ“. — „Що жъ теперъ будемо робыты?“ — „А що жъ робыты?!... Сидай, та повечеряешъ зъ нами свого пивня“. — „Та якъ же, кажу, такъ? Мого пивня вы вси будете йисты? Мини жъ убытокъ буде; дайте мини за се що небудь“. — „Що жъ тоби даты?“ каже старый чумакъ. — „Грошей, кажу, що небудь дайте“. — Та въ насъ, каже, грошей теперъ нема; уси въ Крыму за силь поплатылы; ось, каже, и калытка порожня. Хиба, каже, коли хочешъ, калытку возьмы“. Такъ я и взявъ. — Ну, спасиби жъ Богови, що той нависный пивень не попавъ тоби своимъ носомъ у воко, а то, Боже, бороны! окаличывъ бы на викы. Та й тому чумакови спасыби, що хоть калытку давъ. Що съ того пивня, якъ нема курей? Винъ бы у насъ и съ хаты втикъ. А калытка все-таки пригодыться:

чи якый шажокъ колы заробымо, то й буде куды сховаты. А ну, яка калытка?" — „Эге!... Переночувавъ я ото съ чумаками, узявъ калытку та й пишовъ. Прыйшовъ на поронъ, почалы поронщикы одбираты гроши за переправу, пидийшлы и до мене. „Давай!" — „Нема, кажу, въ мене ни копийкы, братци!" — „А якъ нема, кажуть, то вставай геть съ порона, мы дурно тебе перевозыты не будемо. Хочъ дви нидили сыды на тимъ боци". Прохавъ-прохавъ ихъ, такъ ни!.. Геть съ порона, та й годи! „Що жъ, кажу, я вамъ дамъ? Хиба оцю калытку порожню?" — „Ну, давай, кажуть, хоть и порожню". Такъ я й отдавъ!" — „Та цуръ ій, тій калытци! Нащо вона, колы грошей нема? Слава Богу Милосердному, що самъ живый та здоровый вернувся; та не застрявъ на тимъ боци на дви нидили... Сидай за стилъ, може тоби йисты даты?..." Выслухавъ се все за дверима старый чумакъ, дали увийшовъ у хату, перехрестывся до бижныци, подывывся на Одарку та й каже: „А й суча ты молодыця!... Иззила ты въ мене визъ солы и пару воливъ зъ возомъ! Та дарма. Не жалкую... Бо сёмый десятокъ живу на свити, а такои жинкы, якъ ты, ще не бачывъ; та, якъ признаться по правди, то й не чувъ про такихъ жинокъ. А теперъ бачу на свои очи и дякую Господу, що прививъ мене таку добру та розумну въ чоловика жинку побачыты. Берить соби воливъ и визъ изъ силью, та розживайтесь на здоровья, нехай вамъ Богъ помага на все добре! А въ мене ще е доволи худобы и гроши е, тилько роду нема никого". И росказавъ тутъ Одарци, якъ винъ зъ іи чоловикомъ заложывся объ за-

кладъ... Потимъ и каже: „Якъ бы вы схотили и мене до себе прыняты, то я бачу по васъ и знаю, що въ васъ бы я при вашій добросты, та ласковосты спокійно вику бъ дожывъ".—„Та будьте ласковы, добродію! озвалысь тоди обое, Корній и Одарка: жывить у насъ, мы васъ будемо за ридного батька почытаты. А теперъ, каже Одарка: сидайте, та нумо разомъ обидаты; а то мій чоловикъ за вчора совсимъ захлявъ. Спасыби вамъ добродію, що вы за того пивня хочъ нагодували Корнія. Теперъ я васъ обохъ нагодую. Сидайте!"

Такъ онъ яки ще жинки на свити бувають!...

Путывля, 1888 року. *В. Ѳ. Гильченко.*

Писня.

Слухай, серце, цюю писню,
Въ ній тоби я роскажу,
Якъ я мучусь, якъ журюся,
Билымъ свитомъ якъ нужу.

* * *

Не на щастя й не на радисть
Мы съ тобою изійшлысь,
Полюбылысь, покохалысь,
Та й роскаемось колысь.

* * *

Бо стежкы житейськи наши
Ризно въ поле геть пишлы
И не зійдуться николы,
Не спаруемося мы.

* * *

Не судылось намъ—укупци
Дни весели пожывать
И не будемъ мы съ тобою
Темныхъ ничокъ коротать.

* * *

Ты видъ мене я видъ тебе
Въ далыни мы будемъ жыть,
Нарикаючи на долю
Млиты серцемъ и тужыть.

* * *

Шкода, галочко кохана,
Що я серця не спынывъ,
Що тебе на наше горе
Я на викы полюбывъ...

Твердохлибъ.

До Г . . . .

Я бачу, серде, ты кохаешъ;
Тремтышъ уся ты, якъ уздрышъ...
Чому жъ у грудихъ ты ховаешъ
Любовъ святую и мовчышъ?

* * *

Неначе квитка на виконци
Росы свиженькои жада
И за проминнямъ теплымъ сонця
Зъ нудьгы у хати пропада,

* * *

Такъ ты жадаешъ, зирко рання,
Свитючихъ молодыхъ очей,
Святого поломья кохання
И любыхъ серденьку ричей.

* * *

Та ба... Голубко, я не маю
Ни пышно прибраныхъ кимнатъ,
Ни люстры свитлои съ крышталю,
Ни́ вынъ, ни ласощивъ, ни шатъ.

* * *

Малесеньку я маю хатку;
Доливка зъ глины, пичъ, та пилъ,
Жыву я бидно, безъ достатку:
Соснови лавы, простый стилъ.

* * *

Та намъ и мягко й тепло буде...
Твое я серце звеселю,
Я пидъ твою головку груды
Изъ щирымъ серцемъ пидстелю.

* * *

Спиватыму щодня, щоночи
Тоби про щастя и любовъ,
Въ твои дывытымуся очи,
Спочину... Й заспиваю зновъ.

* * *

Та що жъ бо значить те зитхання?
Чого на віяхъ та слёза?
Хиба, скажи, не для кохання
Далы намъ серце небеса?

* * *

Чи ты ярмо боисся скынуть,
Котре на грихъ соби несешъ?
Чи жаль тоби ту роскишъ кынуть,
Въ котрій ты змалечку жывешъ?

* * *

Присылывши тебе скрутылы
И завьязалы божый свитъ:
Зъ весною зиму излучылы,
Съ палкимъ огнемъ холодный лидъ.

* * *

Послухайсь голосу любовы,
На пересуды ты наплюй;
Полынь на волю, скынь оковы...
Не викъ весна... Пороскошуй!...

* * *

Та ба... Чогось нейму я виры...
Не панъ я, простый чоловикъ...
Чужый тоби мій голосъ щирый,
Чужимъ и буде винъ по-викъ...

Ц. Билыловськый.

Зъ Гейне.

Ануте-лышъ любытысь!
А ну, зачнимо впьять...
Любытысь, веселытысь—
И буде благодать.

* * *

Усяка квитка гожа,
Чудовни вси квиткы:
Васылечки и Рожа,
Майоры й Нагидкы—

* * *

Уси вы пидступиться,
До всихъ я прихылюсь;
А *Резеда* хай злыться...
Видъ неи одвернусь...

Ц. Билыловсъкый.

Сыла писни.

Якъ тилько людимъ Богъ пославъ.
На землю писню чаривныцю:
То наче проминь скризь засявъ
И разомъ освитывъ темныцю.

* * *

У писни чоловикъ найшовъ
Утиху видъ нудьгы лыхои,
На працю веселишъ пишовъ
Пидъ спивы писни голоснои.

* * *

Винъ радисно прынявъ іи,
Якъ посланныцю Божу зъ неба,
Надіи вылывъ въ ній свои
И самъ повирывъ имъ якъ треба.

* * *

Уси бажання потайни,
Що въ ёго душу ворушылы,
Пиднявъ изъ серця, зъ глыбыни
И выспивавъ у писни мылій.

* * *

И горе трудного жыття
Сумніи спивы росказалы,—
Тоди то слёзы спочуття
И вси запекліи дозналы...

Вл. Самійленко.

Пытання.

Що я таке? Скажить мини,
Щобъ змигъ я взяты въ толкъ соби.
Для чого я жыву на свити?
И йимъ, и пью, спивать люблю;
То сымъ, то тымъ людей дурю...
Невже жъ усимъ такъ треба житы?
Часами я и правды хочу,
Але... Мовъ самъ себе морочу...

* * *

Чого воно творыться такъ?
Отвить мини, хто тее знае;
Моя душа те знать бажае,
Тоди я зацвиту якъ макъ.
Безъ того жъ я бурьянъ-трава,
Я жалю всихъ якъ кропыва...
И що за прокъ изъ мене люду?...
Невжежъ отакъ и помырать?
Невже пуття не дожыдать?
Невже такымъ по викъ я буду?!...

Твердохлибъ.

Привитання.

Посв. Ю. С. О.

Слидочкы нигъ твоихъ я думкою цилую
За свитлый розумъ твій, правдывость, прямоту,
За чистую твою душевну красоту;
Всёго жъ найбильшъ за те—тебе я такъ шаную,
Що бачу доброту и набожность въ тоби,
Съ покирствомъ Богови и божеській судьби—
И въ тебе все воно такъ просто, безъ прикрасъ...
Чого уже теперъ такъ ридкостно у насъ.

Вл. Александровъ.

Жытейськый досвидъ.

На свити такъ усе бувае:
Якъ задзвеныть, такъ и лунае,
Чого насіявъ, те й пожнешъ;
Чого надбавъ, те й пожывешъ.

* * *

Яке въ земли бува кориння,
Таке въ рослыны и насиння;
Яка земля, така й бакша;
По очихъ знать, яка душа.

* * *

Якый пастухъ, така й скотына;
Якый отець, така й дытына;
Яка ступня, такый и слидъ;
Якый заводъ, такый и плидъ.

* * *

Якый салдатъ, така и бытва;
Якый молець, така й молытва;
Якый купець, такый и крамъ;
Якый слуга, такый и панъ.

* * *

По ликарю бува и зилля;
Яке выно, таке й похмилля;
По кухарю бува й кулишъ:
Якъ наварывъ, такъ самъ и зъижъ...

* * *

Яка вода, така и крыга!
Якый письмакъ, така и кныга;
По розуму бува и смихъ,
А по робитникови й спихъ.

* * *

Шевця вже выдко й по халяви;
Суддю мы знаемъ по росправи...
А къ тому ще мовлявъ мудрець:
Якый почынъ, такый кинець!...

Ц. Билыловсъкый.

Элегіи.

I.

Все переспивано, переговорено дуже докладно,
Все обмалевано такъ, якъ тильки можно було.
Геніивъ цила симья прорекла до людей слово правды,
Щобъ научыты усихъ справжними буты людьми.

* * *

Слухалы геніивъ люды, та тилько ушыма не серцемъ,
Мовъ не для ныхъ и говорено правды святои слова:
Знай у клопотахъ мизерныхъ, та въ марныхъ словахъ красномовныхъ,
Вгору не дывлючись, люды въ клопотахъ топылы свій духъ:
Мовъ та тварюка, що глянуть не може николи на небо,
Та у багни цилый викъ рыеться пыскомъ своимъ.

* * *

Що жъ?... Умирають воны и слова, и клопоты ихъ зъ ными,
Багна нови настають, рыються други тежъ тамъ...
Але надъ ными все сяе тежъ саме высокее небо,
Чутно й слова тыхъ великыхъ муживъ, що й потлилы давно...

II.

—„Якъ вы щаслывыми можете буты й веселыми
въ свити,
Бачывши скилько кругъ васъ овси нещасныхъ людей?“
Такъ до щаслывыхъ говорять несчасни. А ти одри-
кають:
—„Право щаслывыми буть—мы видъ природы взялы!
Гляньте на Боже створиння: яку не однакову долю
Мае кажнисинькый звиръ, дерево, тежъ и квиткы.
Той мае въ-волю що исты, а другый видъ голоду
пухне...
Дерево инче цвите, друге на скели засхло...
Такъ тежъ и квитка цвите, якъ други кругъ-неи
завьялы,—
Такъ чи вынна жъ вона въ смерты другихъ квитокъ?“
Правда щаслыви!... Въ прыроди и доля, й недоля
змишалысь;
Люды жъ въ прыроди усій—тилько частына одна...
Такъ памьятайте вы те, що прырода глуха, безсер-
дечна;
Чыстіи жъ души людськи жыты для другихъ хотять:
Той тильки, хто для несчасныхъ зробывъ скилько
мигъ и не менше,
Хай веселыться якъ зна, хай и танцюе й спива.

III.

Скилько мынуло вже часу, видколы пытаються люды,
Нащо створывся нашъ свитъ, нащо и мы жывемо?
Якъ и видъ-чого все стало? Куды наостанку мы
дійдемъ,—
Розумъ ни одынъ людськый ще не сказавъ намъ того.

Знання багато... багато за стилько викивъ мы придбалы,
Тилько не знаемъ того, що намъ потребно найбильшъ.
Боже! Невже чоловикъ працювавъ цили тысячи рокивъ
Тилько на те, щобъ сказать, що винъ ничого не зна!?..

Вл. Самійленко.

Таемна журба.

(Зъ Гейне).

Надъ двома гробами лыпа зеленіе,
Соловей рыдае, буйный витеръ віе...

* * *

Двойко закоханыхъ, у журби таемній,
Обнялись и силы на трави зеленій.

* * *

Соловейко тёхка, буйный витеръ віе,
Ихъ розмова тыхне, тыхне и ниміе.

* * *

И воны не знають, що такее значе,
Видъ чого зъ ныхъ кажне гирко, гирко плаче...

Вл. Александровъ.

Дума.

Витеръ, хмары и мисяць.

Чорна хмара хмару гоне,
Грыма гримъ и гуркотыть;
Дощыкъ падае изъ неба
Зъ стрихъ потроху капотыть.
Витеръ губы роспускае,
Чорни хмары розганяе,
Не дае дощеви йты,
Каже хмарамъ геть плывты.

* * *

Хмара хмару пидмовляе,
Позывъ сонцю подае,
Сонце жъ мабудь спочывае,
Бо щось довго не встае.
Мисяць ничью заправляе,
Навкругы все озырае;
Де що робыться и якъ,—
Все винъ баче неборакъ.

* * *

Ось винъ пышно выступае
И по небови иде;
Зъ витромъ сварку пидиймае
И таку зъ нымъ ричъ веде:
— Що ты губы роспускаешъ?
На що хмары розганяешъ?
Бачъ зоря онъ занялась,
Такъ тоби вже дуты зась!

* * *

Казна що ты вытворяешъ;
Ты кругомъ-лышень поглянь:
Все поныкло, посыхае...
Годи дуты, перестань!
Бачъ: земля онъ пыты хоче;
Хай-лишъ дощъ іи помоче,
Хай іи винъ освижыть,
Щобъ було ій легче жыть.

* * *

Мисяць сердыться на витра,
Докоря и дорика;
Витеръ зъ ляку зупынывся
И додому утика.
Хмары по-небу блукають,
Суплють бровы, насувають;
Гримъ ударывъ, загремивъ,
Дощъ густенькый зашумивъ.

* * *

Мисяць ще не влигся й спаты,
А вже сонце и зійшло;
Пиднялося надъ землею,
Заблещало й запекло.
Земля боки повертае,
Ихъ до сонця прыгривае
И здорова, и товста
Зъ неи пара йде густа.

* * *

Стало весело усюды,
Оживылася земля;
Набираеться багатства
И людей нымъ надиля.
Мы жъ за сю видъ неи мылость
Покажимъ свою ій щырость:
Намъ дае вона усе,
Поклонимось ій за се!...

Маруся.

Зъ Гейне.

Гаечекъ и степъ зеленіе,
Птахъ высоко въ неби спива
И витеръ теплесенькый віе,
Прыйшла вже зелена весна.

* *
*

Видъ писни тіи ожывае
Замерлое сердце въ мини;
Давно воно плаче й спивае
Усе жалибніи писни.

* *
*

Спивець мене любо спытався:
„Чомъ плачъ въ твоихъ думахъ та сумъ?“
—Такый уже я соби вдався,
Що инчыхъ не знаю я думъ.

* *
*

Спиваю си думы й журюся,
Бо тяжко и важко мини!...
Вже, пташку, твоя и бабуся
Чувала си думы мои...

Ц. Билыловсъкый.

Моя писня.

Я писню спиваю
Про квиты, про гай;
Бо серденько просе:
Козаче, спивай!
Я писню спиваю
Про вирну любовъ,—
Спиваю, бо грае
У жылахъ ще кровъ.
Про перси дивочи,
Про жызнь, красоту,
Про каріи очи
Про душу святу.
Сю писню спиваю
Въ-ночи и у-день...
Тоби, моя люба,
Ся писня писень...

Ц. Билыловськый.

Вечирня писня.

Вечеръ тыхый, вечеръ ясный,
Сонце гасне, дотлива:
Раздаеться на левади
Дзвинко писня гуртова.

* * *

Изибралыся дивчата:
Мовъ въ винокъ квиткы сплелысь
И писни ихъ голосніи
Любо, гарно полылысь.

* * *

Мижъ всима одну дивчыну
Чую я и пизнаю:
Краще всихъ вона спивае, —
Мовъ та пташечка въ гаю.

* * *

Про кохання, розставання
Писню дивонька спива:
То заводе въ повный голосъ,
То стыха, мовъ омлива.

* * *

То неначе-бъ то заплаче:
Срибный голосъ затремтыть;
То застогне, то зашепче,
Мовъ десь лыстя шелестыть.

* * *

Чомъ же пташко-щебетушко,
Якъ зо мною ты сыдышъ,
Спустышъ оченькы додолу,
Не спиваешъ, все мовчышъ.

* * *

Не промовышъ ни словечка
И не зглянешъ, не зырнешъ...
А замовлю я до тебе,
Мовъ не чуешъ, геть идешъ.

* * *

Хто жъ у тебе той щаслывый?
Хто порадонька твоя?
И щаслывый; и вродлывый...
Чомъ же винъ то, а не я?...

* * *

Зъ нымъ весела ты й щаслыва;
Зъ нымъ у тебе смихъ и спивъ.
Якъ зо мною жъ,—ты ни слова:
Мовъ твій голосъ занимивъ.

* * *

Тымъ я каженъ божый вечеръ,
Якъ зачую ти писни,
Сяду й слухаю здалека
И гараздъ тоди мини

* * *

Такъ сыжу я цилый вечеръ,
Такъ сыжу и цилу ничъ;
Все мовъ твій я голосъ чую
И твою солодку ричъ...

Ц. Билыловсъкый.

Завитъ.

(Посв. моему сынови В.)

Ты добре, сынку, прожывешъ,
Якъ знатымешъ, куды идешъ
И якъ зъумієшъ тамъ, де ставъ,
Стояты такъ, щобъ не упавъ.

* * *

Ты добре, сынку, прожывешъ,
Якъ геть гордыню проженешъ;
Але й житейську пройдешъ путь
Ты такъ, щобъ прихвостнемъ не буть.

* * *

Ты добре, сынку, прожывешъ,
Якъ не гаманъ соби набьешъ,
А вси кутки своихъ грудей
Набьешъ любовью до людей.

* * *

Ты добре, сынку, прожывешъ,
Якъ сироти слёзу утрешъ;
Слабыхъ, убогихъ—захыстышъ,
Жывымъ ихъ духомъ пидкрипышъ.

* * *

Ты добре, сынку, прожывешъ,
Якъ изъ неправдою порвешъ...
Зъ добромъ въ души выходь у свитъ—
Се мій тоби святый завитъ!—

Ц. Билыловськый.

Я на зори встаю.

(Посв. Вл. Ст. Ал—ову.)

Я на зори встаю, щобъ стриты золоте
Проминня сонця на червонимъ сходи—
И тепле, любе сяево ёго святе,
Що сылу й жызнь дае усій прыроди.

* * *

Я рано устаю, щобъ бачыть, якъ трава
Бува тоди росыцею покрыта,
Росыцею, що землю щедро напува
Якъ та крынычка въ холодочку скрыта,

* * *

—Щобъ бачыть, якъ и по нывьяхъ, и по садкахъ
Зъ гудиннямъ бджилка всюды сновыгае
И пыльно, прыязно на запашныхъ квиткахъ
По крапли свій солодкый медъ збирае,

* * *

—Щобъ бачыть, якъ троянда пышна на зори
Румьянни вуста любо роскрывае
И пахощи свои зъ садочка на гори
На ввесь кутокъ роскишно розлывае.

* * *

Я рано устаю, щобъ слухать, любый спивъ,
Що, мовъ те чысте срибло, зъ неба льеться,
Спивъ жайворонка, що... въ блакытти прикыпивъ
И крыльцями трипоче тамъ и бьеться,

* * *

— Щобъ слухать, якъ гуртомъ у поле косари
Йдучы, писни косарськіи спивають
И якъ десь чабаны раненько на зори
У сопилкы сумненько выгравають.

* * *

И бачу я тоди, якъ все жыве встае
И на води, и въ поли, и у гаи
И жызнь нова, кыпьяча настае:
Писни, и дзвинъ, и гоминъ—ажъ лунае.

* * *

Тоди такъ любо й солодко мини..
И видкы сыла та свята береться?!...
Пышу, спиваю думы и писни,
Ажъ серденько то плаче, то сміеться.

* * *

И жаль того, котрый, якъ вся встае земля,
Спыть день цилисинькый въ своимъ палаци,
А ничъ настане,—бенкетуе та гуля;
Не зна прыроды, ни святои праци...

Ц. Билыловскый.

Останния писня.

Ой, де той викъ, мій викъ щаслывый,
Веселый, ясный, молодый?
Викъ молодый и не журлывый,
Правдывый, чесный и святый?

* *
*

Де викъ надіями багатый,
Якъ зироньками небеса?
Безвынный, чыстый, благодатный,
Якъ рання божая роса?

* *
*

Де времья радистне, коштовне,—
Химеръ солодкыхъ и писень?
Колысь було усымъ тымъ повне
Гаряче серце день у день.

* *
*

Гай-гай!.. Усе те промынуло,
Промчався стрилкою той часъ;
У другихъ серденько заснуло
И въ серденьку огонь погасъ.

* *
*

Усе мини теперъ байдуже,
Усе, видъ чого я колысь
Було радивъ я серцемъ дуже
И плакавъ такъ, и такъ журывсь...

* * *

И мисяць ясный середъ ночи,
И соловейковы писни,
Дивоче серце, кари очи,—
Усе те байдуже мини.

* * *

Для любыхъ радощивъ на свити
Вже душу я успивъ замкнуть.
Ой, де вы лита, люби квиты?
Вже васъ николы не вернуть,

* * *

Ище жъ я не налюбовався
На васъ; натишытысь не вспивъ.
Ище жъ бо я й не наспивався,
А вже замовкъ и занимивъ.

* * *

Ростане снигъ, усе проснеться
На божимъ свити по весни...
Моя жъ душа не стрепенеться,
Не бачыть весноньки мини...

* * *

Тому жъ тебе й просю я дуже,
Хай знаю ласку я твою!
Сховай на памьять, мій ты друже!
Останню писню сю мою. .

Ц. Билыловськый.

Пташка въ клитци.

Я не въ холи жыла,
Не въ хоромахъ роскишныхъ;
Я въ гаю изросла
Промижъ вербочокъ пышныхъ.

Гай мене мій витавъ,
Що ажъ серденько млило;
А витрець колыхавъ,
Ясне сонечко грило.

Я выводыла спивъ
Зелененькому гаю
И мини винъ шумивъ,
Що гараздъ я спиваю.

Дни моеи весны
Пролиталы въ спокои,
Та й мынулысь воны
Видъ прыгодонькы злои.

Тыха писня моя,
Що по гаю лунала,
Що своимъ диткамъ я
День и ничъ затынала,

Не полыне вже зновъ
До моихъ любыхъ дитокъ

И моя вже любовъ
Не пригріе сыритокъ.

Та ихъ певно й нема
Вже на божому свити;
Або тая жъ тюрма
Запопала ихъ въ сити.

Защо жъ лыхо нудне
Гоныть пташку сыритку?
Защо бидну мене
Люды кынулы въ клитку?

И невже имъ не жаль,
Що нужусь я въ неволи?
Що небогу печаль
Облягла въ тяжкій доли...

И въ писняхъ тутъ моихъ
Вже не радисть пыльнуе;
Въ перелывахъ дрибныхъ
Люте горе сумуе.

Ой, не тиштесь слизьми,
Та пустить сыротыну
Вы на волю съ тюрмы;
Зновъ у гай я полыну.

Тамъ знайду свій кутокъ
Затышный та любенькый
Мижъ рясненькыхъ гилокъ
На верби зелененькій.

И спиваты почну
Не про горе й недолю,
А про щастя й весну
Та про любую волю.

Вамъ же, люды, за те
Щыро дякувать буду;
Покы викъ мій цвите,
Покы й житы я буду....

Шамраевъ.

Сварка.

Мы зъ нею вчора посварылысь;
Втекла росердывшись вона.
Я ждавъ іи и ждавъ даремно,
Тяглася довго ничъ безъ сна.

* * *

Я сподивався слизъ, докоривъ
И ждавъ насупленыхъ я бривъ
И вынну голову покирно
Заздалегидь уже схылывъ.

* * *

Але сёгодня въ хату вбигла
Упьять весела й чепурна
И съ поцилункомъ, сміючыся,
На шыю кынулась вона.

* * *

И любо горнучысь до мене,
Прошепотила: мылый мій!...
А очи ясно и лукаво
Зорилы зъ—пидъ шовковыхъ бривъ...

В. Чайченко.

До пташокъ.

(Посв. Ю. и Л. О-мъ.)

Опустивъ нашъ кутокъ
И вышневый садокъ,
Якъ у вырій пташкы полетилы;
Сыдымо мы сумни,
Мовчымо цили дни,
Насъ не певни думкы одолилы:
У якій сторони
На чужій чужыни
Наши люби та гарни вытають?
Чи щаслыво жывуть?
Чи ихъ люблять, якъ тутъ?
Чи про насъ воны тамъ спомынають?
А якъ мы жъ то про ихъ
Любыхъ, гарнихъ своихъ,
Такъ почты каженъ день розмовляемъ
И тоди инчый разъ
На сумный тыхый гласъ
Пидъ бандурку соби й заспиваемъ.
Заспиваемъ, та впьять
Починаемъ мовчать,
Наче ждемъ мы якоись хворобы,
Хочъ хворобы й нема!...
Але все намъ дарма—
И не знаемо щобъ намъ було до-вподобы?!...

Ой, вертайтесь скоришъ!
Ажъ згадать веселишъ,
Якъ бы любо мы васъ зустричалы;
Мы бъ прибралы въ садку
И по цилимъ кутку
Ажъ васильками бъ скризь обмиталы.....

Гг. Александровъ.

Колядка.

Посв. с... Пр.-Б-ва.

У нашого панотця
Золотіи воритця...
Ой, дай, Боже!
Святый вечеръ!
Золотіи воритця,
Вына повни барыльця.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Вына повни барыльця...
Въ нёго нова свитлыця.
Ой, дай, Боже! и т. д.
А въ свитлыци у новій
Стоять столы тесови.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Стоять столы тесови
Не соснови, дубови.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Килымами покрыти,
Що не ткани, а шыти.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Гаптовани шовками,
Та вставлени кубками...
Ой, дай, Боже! и т. д.
Уставлени кубками,
Та срибными чарками.
Ой, дай, Боже! и т. д.

Треба вына налываты,
Треба сватывъ дожыдаты.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Якъ наидуть же сваты,
То ты, матинко, гляды...
Ой, дай, Боже! и т. д.
Де соби невистку браты,
Та й дочку куды даваты?
Ой, дай, Боже! и т. д.
Свою ридную дытыну,
Що кохану Катерыну.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Вона жъ въ тебе изросла,
Мовъ та квиточка рясна.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Кохай, матинко, кохай!
Та зятечка выбирай.
Ой, дай, Боже! и т. д.
Та славного съ похвалою,
Та съ повною калытою!...
Ой, дай, Боже! и т. д.
Ой, дай, Боже! На все гоже
Господь мылый вамъ поможе!
Ой, дай, Боже! и т. д.
Я колядку сю кинчаю,
Васъ съ *празныкомъ* поздоровляю.
Ой, дай, Боже!
Святый вечеръ...

Маруся.

Писня про Гарбуза.

Рослинный Эпосъ по народній теми.

Ходывъ *Гарбузъ*[1] по вгороду,
Пытаючы свого роду:
—„Ой чи жывы, чи здоровы
Вси родычи гарбузовы?"
Обизвалась жовта *Дыня*,[2]
Гарбузова господыня:
—„Де ты въ биса волочывся?
Видъ симьи совсимъ отбывся,
Житы вкупи не схотивъ,
Мало викъ мій не заивъ.

* * *

Видчепыся жъ, не горныся,
Та й на себе подывыся:
Бачъ, онъ-якъ увесь обдувся...
Десь хворобы роздобувся.
Ставъ товстый, мовъ тая бочка;
Ажъ порепаласъ сорочка;
Лыстя стало ажъ колюче
И огудыння товстюче.
Де ты въ гаспыда и рисъ?!
Видкы впьять до насъ прилизъ?„

* * *

— „Годи, мамо, верещаты;
Треба правду росказаты“.
Обизвалысь *Огирочкы*, [3]
Гарбузовы сыны й дочкы.

— „Здрастуй, тату! Видкы взявся?
Гей, пизненько ты припхався,
Бо вже стала пани Дыня
Кавунова господыня.

Самъ ты выненъ, що вона
Покохала Кавуна“.

* * *

-- „Якъ? Чи то вы подурилы?
Якъ же дому вы глядилы,
Що *Кавунъ* [4] сюды забрався,
Та изъ Дынею спизнався?

Винъ совсимъ не зъ огороду,
Винъ бакшевныцького роду;
Винъ по бакшахъ все ныкае,
Тамъ и пары хай шукае.

Тамъ ёго и ридъ, и плидъ....
Геть видсиль ёго женить!

* * *

Бо якъ я клыкну *Крокоса*, [5]
То ёму втремо мы носа:
Буде довго памьятаты,
Не вгада, куды й тикаты.

Та й *Костырь* [6] изъ *Бузыною*, [7]
Та и *Жостирь* [8] съ *Крушиною* [9]

Гнаты намъ ёго поможуть,
Ще й у горбъ ёму наложуть
Буханцивъ та стусакивъ
И пидъ бокы кулакивъ.

* * *

А *Ризакъ*[10] изъ *Дерезою*,[11]
Та *Петривъ-Батигъ*[12] зъ *Лозою*[13]
Якъ почнуть его шмагаты,
То до вику буде знаты,
Якъ лабунытысь до Дыни,
До чужои господыни.
Ачъ, якъ блызько примостывся,
Чи хиба жъ винъ оженывся?
—„Такъ же, Тату, воно такъ
И дружкомъ бувъ самъ *Бурякъ*.[14]

* * *

Пани *Рипа*[15] свашкувала,
За свитылку *Ханька*[16] стала,
А чорнявая *Чорнушка*[17]—
То була въ насъ старша дружка.
Жеруха[18] жъ та *Конвалія*,[19]
Кашка,[20] *Буквыця*,[21] *Шевлія*,[22]
Дрима,[23] *Жымолость*.[24] *Ожына*.[25]
Та *Черемха*[26] и *Шепшына*,[27]
Зирочкы[28] та *Сокыркы*[29]—
Гиртови булы дружкы,

* * *

Про бояръ мы турбувались,
А воны й самы зибрались:
И *Дзиндзиверъ* [30] бувъ тамъ старшымъ,
Крученый-Панычъ [31] пидстаршымъ.
Дали: *Хвощъ,* [32] *Лопухъ,* [33] *Росходныкъ,* [34]
Жабныкъ, [35] *Шыльныкъ,* [36] *Подорожныкъ,* [37]
Цминь, [38] *Любыстокъ* [39] чепурненькый,
Та *Барвинокъ* [40] зелененькый,
Та *Васылькы* [41] запашни
И *Козелечкы* [42] смашни.

* *
*

Намъ *Дудкы* [43] до танцивъ гралы,
Шпычакы [44] имъ помагалы,
Очеретъ [45] дувъ у сопилку
И брязчавъ *Рогизъ* [46] въ тарилку.
Гралы Земськои, Санджаркы,
И Вербункы, и Маджаркы, *)
И Метелыци меткои,
Гралы й Дудочкы швыдкои,
И Горлыци, й Козака,
И гучного Гайдука.

* *
*

Ажъ грядкы намъ дывувались,
Якъ до танцивъ мы добрались.
Танцювалы жъ мы прегарно
И ставалы все попарно:
Повна *Рожа* [47] въ пари зъ *Макомъ,* [48]
А *Петрушка* [49] съ *Постырнакомъ,* [50]

---

*) Маджарка-Венгерка.

А *Гвоздыкы*[51] зъ *Нагидками,*[52]
А *Волошкы*[53] зъ *Будяками,*[54]
А *Свырипа*[55] зъ *Буркуномъ,*[56]
А *Капуста*[57] съ *Тургуномъ.*[58]

* * *

Яра *Рута*[59] изъ *Укропомъ,*[60]
Нехвороща[61] съ *Перекопомъ,*[62]
Съ *Чебрецемъ*[63] *Холодна-Мьята*[64]
Въ таняхъ прыязно-завзята.

Изъ *Канупыремъ*[65] *Красоля,*[66]
Та зъ *Горохомъ*[67] ще *Квасоля;*[68]
Чорна *Редька,*[69] щыра серцемъ,
Съ *струковатымъ* паномъ *Перцемъ.*[70]

А *Цыбуля*[71] съ *Часныкомъ,*[72]
Запорожськымъ Козакомъ.

* * *

Чыстотилъ[73] изъ *Чередою,*[74]
Молочай[75] изъ *Лободою;*[76]
А *Калына*[77] съ *Чорнобрывцемъ,*[78]
Гордовытымъ уродлывцемъ;

Брюква[79] съ краснымъ *Баклажаномъ,*[80]
Молодымъ вельможнымъ паномъ;
А *Дурманъ*[81] изъ *Кропывою,*[82]
Удовыцею Жалкою. *)

Блекота[83] съ *Коровьякомъ.*[84]
А *Серпуха*[85] зъ *Сыңякомъ.*[86]

* * *

*) Жалящею — urens.

Съ *Пыріемъ*[87] пишла *Метлыця*,[88]
Зъ *Звиробоемъ*[89] *Чемерыця*;[90]
Аиръ[91] ставъ изъ *Осокою*,[92]
Пхнувшы *Ряску*[93] геть рукою.

Журавля велы *Картохли*,[94]
Та *Поричкы*[95] и *Коноплі*,[96]
Матерынка,[97] *Сочовыця*,[98]
Тырса,[99] *Яглыця*[100] й *Щырыця*,—[101]

Прехороши все жинкы,
Танцюрысти прыданкы.

* *
*

Промижъ ныхъ *Паслинъ*[102] ускочывъ,
Шутковавъ и всихъ морочывъ:
И у боки фертомъ брався,
И навприсидкы пускався,

Та Чеплявъ усе *Лыпучку*,[103]
Клыкавъ *Любку*[104] и *Пахучку*;[105]
Ти до его выхылясомъ,
Винъ изъ ными выкрутасомъ;

Потимъ Любку въ губы цмокъ!
Та въ пидкивкы: цокъ-цокъ-цокъ!...

* *
*

Поляглы уси видъ смиху,
Всимъ зробыло то потиху,
А *Шпорышъ*[106] на ныхъ дывывся,
Та й соби въ танець пустывся.

Грыцыкъ[107] съ *Хриномъ*[108] на вси бокы
Выробляли гарно скокы,

Та видъ Хрину вси тикалы,
Бо кахикалы и Чхалы.
Прыданкы жъ, кинчавшы спивъ,
Вси гуртомъ кричалы ивъ!!...

* *
*

Цилу ничъ уси не спалы,
Танцювалы, та спивалы,
А музыкы безъ устанку
Гралы зъ ранку и до ранку.
Гарцювалы, скилько сылы;
Перезву селомъ водылы;
Смихотворылы й *Опенькы*, [109]
Бо булы соби пьяненьки.
А *Щовей* [110] на всихъ гукавъ,
Щобъ и зъ нымъ хто поскакавъ

* *
*

Тутъ *Кукиль* [111] впередъ пропхався
И дурити зъ нымъ прынявся.
Дрикъ [112] вхопывъ соби *Суныцю*, [113]
А *Переступенъ* [114] *Мокрыцю*, [115]
Жовтый *Сояшныкъ* [116] съ прывычкы
Не видходывъ видъ *Пшенычкы*; [117]
Хмиль [118] зъ *Березкою* [119] крутывся,
Та надъ *Морквою* [120] глумывся,
Що вона соби сама,
Що и пары іій нема.

* *
*

По весилли ще гулялы,
Та похмилля выганялы;
Такъ и стала пани-Дыня
Кавунова господыня.

А тоби вже, тату, годи!
Вже у насъ на огороди
Мисця більшъ тоби немае,
Бо Кавунъ его займае;

Ты жъ иды, не оглядайсь
И николы не вертайсь!

* * *

— „Цуръ же вамъ, ридня проклята!
Щобъ вамъ свыни й поросята!
Геть пиду жъ я зъ огороду
Инчого шукаты роду“.

Съ тымъ Гарбузъ соби й попхався,
Зъ усима розродычався
И покынувъ паню Дыню,
Кавунову господыню;

Тилько съ Хмелемъ побратавсь,
Лазыть по тынахъ прынявсь.

Вл. Александровъ.

Номенклатура рослинъ *).

1) Cucurbita Pepo—Тыква. 2) Cucurbia Melo—Дыня. 3) Cucumis Sativus—Огурецъ. 4) Cucurbita Citrullus—Арбузъ. 5) Carthamus tinctor:—Сафлоръ. 6) Bromus Secalinus—Житнякъ или Шуя. 7) Sambucus niger—Бузина. 8) Rhamnus catharticus—Жостеръ или Бирючина. 9) Rhamnus frang:—Крушина. 10) Strathiotes aloides—Рѣзунъ. 11) Cytisus hirsuta—Чилига или Чижовникъ. 12) Cicchorium Indibus—дикій Цикорій или Пуговникъ. 13) Salix cinerea—Лознякъ, Лоза. 14) Beta vulgaris—Буракъ, Свекловица. 15) Brassica napus—Рѣпа. 16) Cucurbita citriformis—Ханька, Раполка. 17) Nigella sativa—Чернушка. 18) Lepidium sativum—Жеруха, Крессъ—Салатъ. 19) Convalaria majalis—Ландышъ. 20) Trifolium repens—Бѣлый клеверъ. 21) Betonica officin:—Буквица. 22) Salvia officin: Шалфей. 23) Lychnis flos cuculi—Дрема. 24) Lonicera Tatarica—Жимолость. 25) Rubus frutic: —Ежевика. 26) Prunus Padus—Черемуха. 27) Rosa canina—Шиповникъ. 28) Lychnis chalced: —Барская спѣсь. 29) Delphinium consol:—Рогастый Василекъ. 30) Malva Sylvestr:—Зензи-

*) По Ботаническому Словарю Анненкова. Москва. 1859 г.

веръ. 31) Convolvulus hort:—Повитель. 32) Equisetum arv:--Хвощь. 33) Lappa toment:—Репейникъ. 34) Nepeta glechoma—Кошачья Мята. 35) Ranunculus ficar:—Жабникъ. 36) Alisma Plantago—Шильникъ. 37) Plantago major—Попутникъ. 38) Helichrysum arenar:—Сѣроцвѣтъ. 39) Legusticum levistic:—Зоря. 40) Vinca minor—Барвенокъ. 41) Ocymum basil:—Душистый василекъ. 42) Tragopogon prat:—Молочникъ. 43) Allium cepa (frugescens) Лукъ (второгодній). 44) Arundo fragm: (recens) —-Рѣчной камышъ. 45) Arundo fragm. (sterilis) —Рѣчной камышъ (старый). 46) Typha angustif:—Тырлычь. 47) Althaea officin:—Мальва. 48) Papaver somnif:—Макъ. 49) Appium petrosel:—Петрушка. 50) Pastinaca sat:—Пастернакъ. 51) Tagetes erecta:—Шапки. 52) Calendula offic:—Ноготки. 53) Centaurea cyanus—Полевой василекъ. 54) Carduus crisp:—Осотъ красный. 55) Synapis arvens:—Сурѣпа. 56) Mellilotus offic:—Донникъ. 57) Brassica olerac:—Капуста. 58) Artemisia dracunc:—Эстрагонъ. 59) Ruta graveol.—Рута. 60) Anethum graveol:—Укропъ. 61) Artemisia camp:—Нехворощь. 62) Marrubium peregrin:—Перекопъ. 63) Thymus serpillum—Богородицкая трава. 64) Mentha pip:—Аглицкая мята. 65) Tanacetum balsam:—Кануферъ. 66) Nasturcia aqnat:--Настурція. 67) Pisum sativ:—Горохъ. 68) Phaseolus compr.—Хвасоль. 69) Raphanus nigra:—Редька. 70) Capsicum annuum—Стручковый перепъ. 71)

Allium Cepa—Лукъ обыкновенный, рѣпчатый. 72) Allium Sativum—Чеснокъ. 73) Chelidonium majus—Чистотѣлъ. 74) Bidens tripartita—Череда. 75) Euphorbia esula—Молочай. 76) Atriplex arv:—Лебеда. 77) Viburnum opulus—Калина 78) Tagetes patula—Бархатцы. 79) Brassica calorapa—Брюква. 80) Lycopersicum esculentum—Красный Баклажанъ. 81) Datura stramonium—Шалей, Дурманъ. 82) Urtica nrens—Жгучая Крапива. 83) Hyosciamus niger—Бѣлена. 84) Verbascum Tapsus—Царскій Скипетръ. 85) Coronaria—Серпуха вѣнковая. 86) Echium vulgare—Синякъ. 87) Triticum repeus—Пырей. 88) Apera Spica venti—Метлица. 89) Hypericum perforatum—Звѣробой. 90) Helleborus niger—Чемерица. 91) Calamus aromaticus--Касатникъ водяной, Татаракъ. 92) Carex riparia—Осока рѣчная. 93) Lemna minor—Ряска водяная. 94) Solanum tuberosum—Картофель. 95) Ribes rubra—Красная смородина. 96) Cannabis sativa—Конопля. 97) Orуganum vulgare—Душица. 98) Ervum lens—Чечевица. 99) Stipa pennata—Ковыль трава. 100) Aegopodium podagraria—Снить. 101) Amaranthus blitum—Щирица. 102) Solanum nigrum—Пасленъ. 103) Setaria viridis—Липучка. 104) Platanthera biflora—Кукушкины слезки. 105) Asperula odorata—Пахучка. 106) Polygonum aviculare—Спорышъ, Гусятникъ. 107) Bunias orientalis—Свербей. 108) Cochlearia armoracia—Хрѣнъ. 109) Agaricus fragilis—Опенокъ. 110) Rumex

acetosa—Щавель кислый. 111) Gitago segetum Куколь, 112) Genista tinctoria—Дрокъ. 113) Fragaria vesca—Земляника. 114) Bryonia alba—Матица бѣлая. 115) Stellaria media—Мокрица. 116) Helianthus annuus—Подсолнечникъ. 117) Zea majs—Кукуруза. 118) Humulus lupulus—Хмѣль. 119) Convolvulus arvensis—Павелика, дикій Вьюнокъ. 120) Daucus carota—Морковь.

Dr Med. Vl. Alexandroff.

Надъ ричкою.

Мы сыдилы пидъ вербою,
Тыхо ричка тамъ лылась;
Нахылывшись надъ водою,
Сумовала ты въ той часъ.

И съ твоихъ очей у хвыли
Слёзы капалы дрибни
И казавъ тоби я: мыла!
Ты диждалася весны.

У жытти морозы люти
Серце стыснулы тоби
И воно, якъ въ крыгу куте,
Все замкнулось у журби.

Не лылысь у тебе слёзы
Изъ очей твоихъ ясныхъ,
Закувалы ти морозы
Въ часъ тяжкый у тебе ихъ.

Плачъ же дужче, хай ильються
Слёзы чысти и дрибни,
Бо видъ ныхъ теперъ почнуться
Дни твоеи вже весны.

И въ прозори, чысти хвыли
Слёзы довго тамъ лылысь,
Хвыли довго ихъ топылы
И заносылы кудысь.

Чи сто литъ, а чи хвылыну
Пробулы у двохъ мы тамъ,—
Я не знавъ, моя едына!
Та й навищо знаты намъ?

Ты зъ яснымъ обличчамъ встала,
Серцемъ дужая и зновъ
Въ тебе въ очихъ засіяла
И надія, и любовъ.

В. Чайченко.

Пугачъ.

I.

Уодній слободи чередныкъ умеръ. Отъ и думають люде: де череднyка взяты? Зъ своихъ слобидськыхъ немае такыхъ людей, а чужого, невидомого хто-й-зна якъ и браты: може такый трапытся, що й череду переведе. Такъ ото одного разу у недилю сыдять та й журяться: де череднyка взяты. А найбильше—жинкы.

Колы це—йиде хтось. Дывляцця, ажъ то крамарь, що по слободахъ свій крамъ возыть,—Мыкыта. Скилькы вже рокивъ тутъ винъ йиздыть, а въ цій слободи ночуе часто; а иноди й довгенько бувае. Уси люде его знають.

Пидъйихавъ съ своею халабудою до знамои хаты; зупынывсь.

— Здорови! Зъ недилею!

— Спасыби!

— Пускайте въ хату!

— А що за те дасте?

— Краму продамъ.

— Э! Якъ-бы дурно далы! шуткуе молодыця. Просымо—идить до хаты, тамъ батько зъ матирью.

Крамарь уйихавъ у двиръ, росиригъ коня и пишовъ у хату. Погрившысь та пойившы, бо господыня заразъ его нагодувала,—выйшовъ винъ на вулыцю.

Почалы балакаты. Крамарь усюды бувае, багато новынъ знае, то було про вищо балакаты. Ото жъ балакалы то про те, то про се, а дали знову такы про чередныка. А крамарь и каже:

— Хочете, я вамъ такого чередныка прывезу, що не поганишый одъ вашого Гаврыла покійного.

-- Эге! Де ты его возьмешъ такого?

— Та вже возьму! Про Гната Кучму чулы?

— Та чулы трохы. А де винъ хиба теперъ?

— У Черещыни у сестры жыве. Оце недавнечко прыйшовъ, каже крамарь.

— Хиба въ его есть сестра? пытаюцця люды.

— Ни, винъ сырота змалу. Се ему така сестра—у другыхъ тамъ, чы въ третихъ. Такъ винъ у неи такъ, за наймыта жыве—воны, бачъ, заможненьки.

— Та про его-жъ кажуть, що винъ такый соби: ни до Бога, ни до людей.....

— Атъ! Ни до Бога, ни до людей?!... За те до товару. А вамъ що чы розумный, чы дурный—абы дило знавъ! А винъ свое дило зна и чередныкъ дуже справный.

— Та воно такъ... А все-жъ чуешъ....

— Що тамъ—чуешъ! Це вамъ щастя трапляется, а не чередныкъ. А що винъ не балакучый, такъ що вамъ до того?

— А чомъ-же винъ у своему сели не наймаеться? пытаються люды.

— Колы-жъ тамъ давно другый е! Бувъ и цей, та—люды дурни: винъ не вміе за себе обстояты, а другый пидбывсь—отъ цей и зоставсь безъ ничого.

Загомонилы люды: радяться, чи найматы Гната. Воны его давно знають, бо винъ съ сусидней слободы, то й чулы про его усячыну. Казано, що винъ такый, що ни до кого й не озветься: понура та одлюдько, та ще. шо винъ не сповна въ розуми. А про те нихто не казавъ, щобъ винъ товаръ нехтувавъ. Ото жъ и думають: и не хочеться его браты, що непевный,—и другого ниде взяты. А найбилше жинкы:

— Що мы зъ нымъ робытымемъ? До его мабуть и не приминышся ни съ чымъ!

Але-жъ другого чередныка не було, а крамарь за него ручывся. Тымъ-то громада, порадывшысь, попрохала другого дни крамаря, щобъ винъ привизъ Гната.

II.

Якъ почавъ снигъ танугы, привизъ крамарь Гната у Павливку. Глянулы на его люды:—ну-ну! гарный! Самъ высокый, здоровый, бородою по самисиньки очи зарисъ, волосся довге,

темне, а подекуды й сыве, и не знать, щобъ у ёму й грибинець колы бувъ; бровы рясни, насупувати, а зъ—пидъ ныхъ очи понури—николы й не глянуть просто, а все скоса, все вовкуючы: одежа—лата на лати. Люды-бъ то й назадъ теперъ, та вже ніяково: одно те, що прохано чоловика, щобъ прывизъ, а потимъ—де-жъ его теперъ другого шукатымешъ?

Пытаються у ёго:

— Скилькы визьмешъ?

— Дваццять, каже,—та отъ стилкы харчивъ.

— Беры пъятнадцять!

Мовчыть, у землю очи втупывшы.

— Ну, що-жъ? берешъ?

Мовчыть. Помовчалы й люде,—зновъ тоди пытають:

— Берешъ?

Глянувъ зъ—пидъ лоба:

— Двадцять.

И бильшъ ничого; не схотивъ и балакаты,—такъ за дваццять и поедналысь.

Жинкы якъ почулы, ажъ плачуть:

— Пропалы наши коривкы! Нанялы лыхо на свою голову! Тилькы й добра, що йе чымъ дитей лякаты.

Прыйшовъ той день, що треба череду выгоныты. Повыгонылы жинкы худобу за царыну; чередныковиназносылы и яець, и сала, и паляныць,—щобъ хочъ якъ небудь пиддобытысь до ёго. Прывезлы батюшку, одправывъ батюшка молебинь, покропывъ череду

святою водою; Гнатъ ляснувъ пугою и погнавъ череду на толоку.

III.

Помынувъ тыждень, другый, третій—повеселишалы жинкы. Бачуть—и коровкы ихъ не худишають, а сытишають, и на дійво такъ, якъ треба. Одно тилькы: ще якъ-бы довидатысь, чы не дуже новый череднykъ товаръ бье. И довидувались, назырци ходылы, а про те—ни: не бье.

Радіють жинкы та крамареви дякують за такого чередныка. А дитей Гнатомъ лякаты не кынулы.

А диты й справды дуже боялысь его. Покійный череднykъ Гаврыло, якъ пасе було, то такъ дитвора й метушыться коло ёго на толоци. И ничого, що иноди було и налае, а то й ударыть якого—не боялысь ёго—якыйсь винъ прыязный, та ввичлывый бувъ до титей. Звисно, самому старому нудно, то винъ и радый дитимъ. А Гнатъ не то що не вдарывъ, а й не налаявъ никого, а не бигалы до его диты. Оце було спершу й зберуться, и побижать на толоку, та якъ забачуть Гнатову кучму велыку та бороду патлату, та поглядъ зъ—пидъ лоба,—такъ и пидуть уси въ ростычъ.

А дали трохы насмилылысь, и задерыкуватиши—що выгадалы!—дражныты его. Прыклалы ему йменння—Пугачъ.

То оце сыдыть винъ на толоци, копырса що

небудь,—чобитъ свій, або—що лата, а воны зберуться, тыхенько пидийдуть та--

— Пугачъ! пугачъ!

И на вулыци часомъ—опе жене Гнатъ череду, а зъ-за тыну на ёго:

— Пугу! пугу! пугачъ!

А винъ тилкы озыраеться туды та сюды, а ничого не каже.

IV.

А одного разу такъ—таку сторію выгадалы: Понабиралы каминючокъ та грудокъ та й пишлы на толоку. Та хочъ-бы сами хлопци, а то й дивчата зъ--нымы. Ну, пидийшлы тыхенько ззаду, та якъ побурють усе те каминня на Гната. Багато не влучыло, а де-які и влучылы.

Скочывъ Гнатъ—бачыть: хлопци й дивчата тикають. Винъ имъ гука:

— Катовы диты, погано робыте,- не робить такъ!

И не побигъ наздогинъ и кійка не кынувъ—бо диты певни булы, що винъ на ихъ кійка шпурне,—сивъ и зновъ щось тамъ робыть.

— Стійте, хлопци! каже одынъ наймоторнишый,—мы его такы дошкулымо. Винъ насъ боиться, пидходьмо блыжче!

И ото знову каминючча понабиралы и пидходятъ уже блыжче. Ось-ось уже й кыдаты треба. Колы це Гнатъ якъ озырнеться—

— Вы що це знову робыте!?

Та якъ побижыть за нымы! Уси въ ростичъ—

и дивчата, й хлопци. А одна дивчынка рокивъ восьмы спиткнулася та й упала. Тилкы хотила встаты,—колы гляне, ажъ страшна кучма вже надъ нею. Господы! що-жъ це ій буде?

А Пугачъ уже іи бере—мабуть убъе. Узявъ, пидвивъ.

— А що, забылась? пытаеться.

Мовчыть дивчынка, съ переляку й слова не вымовыть.

— Ну, ну,—не плачъ, колы забылась! Та не кыдай билшъ каминня! Иды соби зъ Богомъ!

И винъ злегенька штовхнувъ іи у той бикъ, де оддалекы выдко було дожыдаючыхъ хлопцивъ.

Дивчынка постояла трохы, потимъ пидвела очи—страшный Пугачъ уже пишовъ знову на свое мисце. Тоди вона тыхо й замыслено вернулася до хлопцивъ.

— А що? якъ? що винъ тоби, Насте, робывъ? зачалы пытатыся цикави диты, обступаючы дивчынку.

Але вона сердыто одмовыла:

— Ну, що тамъ?—ничого! и пишла одъ ныхъ до дому.

— Бачъ, проклятый Пугачъ,—це вже винъ ій щось поробывъ! казалы диты.

V.

Другого дни...... Череда пасеться, а Гнатъ сыдыть соби, кошыкъ зъ лозы плете. Колы це щось:

— Диду!

Глянувъ Гнатъ—дивчынка—та сама, що вчора впала.

— Що тоби?

— Що... що це вы робыте?

— А отъ—кошыкъ плету.

Дивчынка стоить, очи спустыла. Дали:

— А съ чого-жъ вы плетете?

— Зъ лозы.

— А якъ-же вы плетете?

— Сядь та й подывысь, якъ плету.

Дивчынци и подывытысь хотилося и страшно було систы. А Гнатъ каже:

— Ну, чого-жъ ты? сидай та дывысь!

Дивчынка сила. Выдко було, що вона хоче щось казаты, та не сміє. Нарешти насмилылась:

— Диду... та й стала.

— Чого? каже той.

— Вы, диду, сердыти?

— А що, хиба тоби казано, що я сердытый?

— Та хлопци наши и дивчата кажуть.

А дидъ:

— Тымъ то ты на мене вчора й каминня шпурляла.

Дивчатко засоромылось:

— Диду, я... я...

— Ну, ну—що тамъ? Такъ кажуть, що я сердытый?

— Эге!

Помовчавъ дидъ, а дали й каже:

— А ты-жъ якъ прыйшла? Хиба не боишся?

— Та я такъ... Ишла,—колы вы сыдыте. Я

й прыйшла. Я... я не боюся. Бо вы вчора... добри булы... И дядько кажуть, що вы не сердыти.

— Якый дядько?

— Крамарь... Мини въ ихъ на спидныцю набралы...

— А ты чія?

— Уласенкова Мыкытына.

— Знаю Мыкыту... А звуть тебе якъ?

— Настею.

— Гарно звуть! Такъ ты не боишся мене?

— Ни, не боюся.

— А ранишъ?

— Боялася.

— Дуже?

— Эге! а теперъ ни! Я до васъ ходытыму, диду.

— Ходы,—мини веселишъ буде. Ты гарна дивчина.

— Ходытыму... Оце вже вы доплелы кошыка, диду?

— Доплывъ. А чи не часъ и череду гнаты?

Дидъ глянувъ на сонце. Воно вже сидало.

— Та вже часъ. Це я спизнывся сегодни. Ну, Насте, ходимъ!

Дидъ занявъ череду и погнавъ у слободу. Настя пишла зъ нымъ. Балакаючы дійшлы воны до слободы, а дали й до Настыного двору. Дивчынка зненацька осмутнила, почервонила.

— Диду!..

— Чого!

— Вы... не сердытесь на мене?

— За що?

— За те, що я... що я...

Годосъ у неи тремтивъ.

— За те, що я на васъ..... каминюкы.....

И дивчынка заплакала.

А старый страшный Пугачъ тежъ щось блыскуче зморгнувъ зъ ока и почавъ гладыты по голови дивчатко, кажучы:

— Ни, ни, ясочко,--я не сердюсь......

Тіи-жъ мыти Настя выхопылася у его зъ рукъ и побигла плачучы въ хату. Добре, що цего не бачыла маты, а то-бъ сказала, що Пугачъ щось ій поробывъ.

VI.

Другого дни Настя знову прыбигла до дида. Теперъ вона вже смилывишъ пидійшла до его и промовыла зъ-заспыны:

— Здоровы, дидусю!

Дидъ озырнувся.

— Здорова, Настусю! Отъ люба, що прыйшла.

Настя сила.

— Це вы, диду, впъять плетете? А то на що такый манесенькый кошычокъ?

— То я тоби сплывъ.

— Мини!?

И Настя такъ и почервонила уся— зрадила.

— Эге, тоби. На, беры! подававъ дидъ кошычокъ Насти.

Вона взяла кошыка и почала крутыты его на вси бокы.

— Та й гарнесенькый-же! Ни въ кого нема такого! скрыкнула вона и ажъ пидстрыбнула; потимъ додала несмилыво: А я вамъ, диду, ось прынесла...

И подала дидови вузлыкъ.

— Спасыби, дочко! Що це таке?

— Яйця та перепичка.

— А де-жъ ты яець узяла? Може въ матери вкрала? Грихъ!

— Ни, у мене своихъ пара курей есть,— воны нанеслы. А перепичку маты далы.

— Ну, спасыби! Пообидаемо въ—двохъ. Яйця хай на завтра будуть, бо сёгодни Середа, а мы ось пидемо до ричкы, подывымось, чи нема рыбы. Ходимъ!

— Ходимте!

Пишлы до ричкы, що тутъ-же, не далечко тыхо протикала середъ осокы та зеленыхъ очеретивъ. Дидъ вытягъ вершу. У нiй було зъ десятокъ головныкивъ та плиточокъ. Настя тилкы вздрила, ажъ пидстрыбнула—

— Рыба,—крычыть,—рыба!

— Рыба,—каже дидъ.—Спасыби Богови и юшка буде.

И винъ вытрусывъ вершу.

— Я, дидусю, рыбу почыстю,—заздалегидь умовляеться Настя поратысь.

— А ты-жъ уміешъ?— сміеться дидъ.

— Атожъ-ще не вмію? Мини дома и маты дають чыстыты!

— Добре, почысть! А я тымъ часомъ вогонь розведу.

И сывый кудлатый Пугачъ почавъ хазяинуваты у двохъ зъ червонощокою щебетлывою маленькою дивчынкою. Мабуть поралысь воны добре, бо незабаромъ юшка зварылась Дидъ зъ Настею посидалы у холодку и смашно пообидалы зъ Настыною перепичкою.

Такъ зазнакомылась Настя съ Пугачемъ.

VII.

Съ того часу почала Настя що-дня прыходыты до дида. И винъ звыкъ до неи и—якъ вона забарыться трохы, то дидъ уже й выглядае. Маленька дытына и старый дидъ поедналысь душею. Дывно було, що дытына, покынувшы подругъ, до старого такъ прыныкае; а ще дывнише, що старый дидъ одлюдько такъ дытыни годыть—усе було выгадуе, чымъ-бы повеселыты іи: то зъ лозы выплете ій що небудь, то полуныци, або лопуцькы яки нагыба, самъ не займе, ій покаже. И вже на що не говиркый, а зъ нею балака, ще й казку яку згадае,—що може ще якъ малымь бувъ, то чувъ, -и бавыть тіею казкою дытыну. И такъ гарно було Насти зъ дидомъ, що й про подругъ забула никому не казала про дида —мабуть боялася, щобъ не встрялы сюды

якъ-небудь хлопци, та не розризнылы ихъ зъ дидомъ. А дидъ тилькы зъ Настею и бувъ веселый та говиркый; а якъ прыжене череду у слободу, то все такый похмурый, ни съ кымъ и не забалака самъ. Хиба товарюка яка занедужае, або-що, то скаже хозяинови.

Уже лито мынуло—незабарёмъ и Покрова—край Гнатовому чередныкуванню, лыстя вже пожовкло, трава вже посохла—сумнишъ зробылося на степу и въ лиси.

Дидъ Гнатъ сыдивъ пидъ кущемъ, плетучы зъ соломы брыль. Биля ёго Настя и соби вчылась плесты.

Передъ нымы блукала череда.

— Диду,—каже Настя,—чи довго ще вы будете въ насъ?

— Не довго,—каже той:—тилкы до Покровы.

— А тоди?

— Пиду.

Зажурылася Настя.

Диду, а вы не ходить!

— Не можно, голубко!

— А куды-жъ вы пидете?

— Пиду—може де въ сторожи наймуся на зиму.

— А хиба у васъ своеи хаты нема?

— Нема въ мене ничого!—промовывъ сумно дидъ.—Я сырота и спадщыны въ мене ніякои не було.

— А де-жъ вы жылы, якъ мали булы?

— Такъ, по чужыхъ людихъ и бувъ попыхачемъ.

— Якъ-то-попыхачемъ?

— А такъ: куды попхнуть, туды й падай.

— Хиба васъ быто, диду?

— Ще й якъ: що дня бійкы та лайкы зазнававъ. Такъ и вырисъ.

Дидъ похылывся насупленый та зажуреный. Жалко мабуть дидови було жыття свого темного, похмурого та непрывитного; згадавъ винъ его усе; згадавъ, якъ не чувъ зроду ніякого слова щырого, не бачывъ погляду ласкавого; якъ болило съ того его серце и якъ потимъ злувало на людей за ихъ зло... И багато ще де-чого згадавъ старый Гнатъ, и дорога ему здалася тая перша въ жытти его ласка й прыхыльнисть одъ маленькои дивчынкы, що теперъ сыдила биля ёго и пыльно дывылася ему въ вичи.

— Диду, чого вы плачете?

— Я не плачу, дочко,-я такъ...

— Ни плачете, диду! Не плачте, диду, а то й я оце вже плакатыму, бо мини жалко, що вы одъ насъ пидете.

— Ничого, голубко, ничого! Дасть Богъ,-на те лито знову до васъ наймусь, то знову бигатымешъ до мене.

А самъ нахыляеться все ныжче й ныжче, щобъ не бачыла Настя, якъ дви велыки сзезы котяться по облыччу. А якъ слезы збиглы, то довго винъ гладывъ Настю по голови.

VIII.

Днивъ за тры до Покровы дожыдавъ, дожыдавъ дидъ—не прыйшла Настя. Сивъ обидаты, не обидэеться самому. Ледве вечера диждався. Думавъ, що може хочъ противъ—череды выбижыть зъ матирью,—ажъ ни, не мае. И маты іи не выйшла, зовсимъ засмутывся Гнатъ, думае:

— Оджену ихъ худобу до двору та роспытаюся, що тамъ таке.

Погнавъ. Настына маты зачула, що коровы ревуть, выйшла съ хаты. Глянувъ Гнатъ на неи—смутна така....

— Здоровы!.. Визьмить корову... Чомъ противъ—череды не выйшлы?

— Атъ! не до того!.. дытыну обложыло. *)

— Яку?

— Настю.

Якъ обухомъ наче хто Гната вдарывъ. Ажъ на лыци зминывся. Але ничого не промовывъ, пишовъ.

Другого дня ледве диждався винъ вечера и знову погнавъ коровы до Настынои матери. Вона не выйшла, а выйшла сусида.

— Ну, якъ дивчына? запытався Гнатъ.

Жинка махнула рукою:

— Мабуть не дожыве до свиту.

Гнатъ стоявъ, зипершыся на ворота и мовъ чогось дожыдався. Дали промовывъ несмилыво:

---

*) Дивтеритъ.

— Титко, можно мини въ хату... подывытысь...

Жинка здывовано глянула на его:

— А що тоби дывытысь?

— Та я..... Тилкы...

Жинка здвыгула плечыма.

Що це тоби сталось? Чи може ты знаешъ що одъ хвороби? Пидожды, я спытаюсь.

Вона пишла у хату; Гнатъ пидийшовъ до синей.

Сусида выклыкала Настыну матиръ у сины. Чуты було, якъ воны провищось гомонилы. На останци сусида сказала:

— И правда, що не треба, серденько! Дытына хвора, ще жахнетыя, якъ побачыть такого пугача.

Гнатъ повернувся и пишовъ геть. У ночи винъ знову прыйшовъ до настынои хаты и сивъ пидъ тыномъ. Винъ сыдивъ непорушно, не помитный никому, не спускаючы зъ очей маленького виконця, кризь котре выдко було у хати свитло. Други пивни проспивалы, а винъ усе дожыдавъ. Колы одразу у хати счынывся крыкъ—хтось тужывъ... Гнатъ зрозумивъ, що Настя вмерла. Винъ уставъ, перехрестывся и пишовъ.

У вечери, прыгнавшы коровы настыній матери, Гнатъ увійшовъ у хату. Мертва Настя лежала на лави. Въ головахъ горила свичка. Мертви рученята покирно лежалы на грудихъ.

Винъ стоявъ и дывывсь на неи — на зблидле облычча, не осяяне вже веселымъ ласкавымъ поглядомъ; на посынили губы, котри вже не моглы промовыти ни одного слова; на ти безсыли маленьки рученята... Винъ стоявъ и дывывсь... Вынъ тыхо пидийшовъ до мертвои, нахылывся и поцилувавъ мертви рукы...

Винъ пишовъ съ хаты. Биля дверей на мыснику стоявъ кошычокъ и въ ёму щось завьязане у хусточци. Гнатъ пизнавъ той кошычокъ, що винъ колысь спливъ Насти и іи хусточку. Винъ узявъ кошычокъ зъ мысныка и пишовъ.

За царыною вже винъ сивъ, вынявъ хусточку съ кошыка и розъвьязавъ. Тамъ лежала перепичка и два перижкы. Гнатъ догадався, що то Настя збиралася несты до ёго у той день, якъ занедужала.

По ёго щокахъ сыпалысь одна за одною слезы. А въ ёго старій души було такъ тяжко, такъ безпросвитно, якъ ще зроду ни разу не було...

М. З.

Про войну и про те, съ чого вона бувае.

(Зъ народныхъ вустъ).

Война—се бачете таке... цила бытва! Се вже не те, що ось мы-бъ напрыкладъ зъ Максымомъ, чи тамъ зъ кымъ небудь зійшлысь, попылысь, та й побылысь. Ни! воюються мечемъ та порохомъ. Зійдуться отто, прымиромъ, два царства, постоють часъ, другый... побалакають, подывляться соби въ вичи прыязно та тыхенько, мовъ: нюхъ-нюхъ, лысычко-сестрычко! та разомъ: скикъ! хапъ! якъ ти пивни на смитныку—и побылысь. Дали й пишла бійка що дня на скилько мисяцивъ, або й рокивъ.

А иноди то такъ бувае: прыйиде, напрыкладъ, якый небудь чужоземськый царь до другого, такъ якъ, отъ-бы сказать, до нашого,—чи тамъ нимецькый, чи аглычанськый, чи персіянськый. Нашъ до ныхъ не дуже то иде, а воны вси до нашого то разъ-поразъ; та все дывляться, та дывуються, скилько то въ его срибла та золота въ горныцяхъ. Отъ-то, кажу, прыйиде инчый та й стане на постоялому, та й за постояле не плате и одежи соби нашые, та й кравцямъ платыты не хоче, то нашъ возьме, та за все й поплате. Дали гляды, побаче що небудь въ нашого, прымиромъ, хочъ коня, та такого,

що якъ храпне, то ажъ искры сыплються, або якъ тупне ногою, то де его въ чорта и на ногахъ встояты поблызу. Ну, отъ-то вздрыть такого коня и давай прохаты: „Подаруй—такы, та подаруй. Я тебе, каже, за се николы не забуду и въ себе щось вышукаю, та тоби дамъ. А тому, звистно, жаль коня подаруваты; поморщыться, здвигне плечыма, та й одриже: „Не можно, каже, голубчыку! не дамъ!“—Не дасы? „Не дамъ!“—Ой, будешь каятысь... „Овва, каже нашъ. Видкиль вы таки страшни взялысь? Батька свого лякайте, а не мене въ моему царстви... Ну... тоди вже пишла росплата на чыстимъ поли. Коня на той часъ сховають, щобъ якъ небудь ворогы не спупылы, або зъ заздросты не вбылы.—Такъ онъ якъ!...

А то ще война бува й за те, якъ онъ була колысь у хранцуза зъ нимцемъ: зійшлысь, гуляють соби гарненько въ садочку пидъ ручку. „Якъ ваше здоровья, господынъ кавалёръ?“ —Та такъ,.. благодарымо покорно! А ваше? „Та й наше ничого! Богу дяковать!“—А ваше царство? „Та й царство стоить на своему мисци...“ Такъ и ведуть прыятельску розмову. Колы це... що тамъ у ныхъ выйшло,—хто его знае... зразу одынъ якъ повернеться, та другому межы—очи—тьпфу! а той тому на повотъ тожъ—тьпфу! И пишло... Тоди вже давай быться до пивсмерты. „Або я, каже, сукынъ-сынъ, або-жъ ты сукынъ-сынъ!“ Та зъ тымъ що хранцузъ такы овси пропавъ, якъ собака въ ярмарку... Занапастылы.

А сербіянськый царь съ турчыномъ ось якъ счепылысь.

У сербіянського царя та служывъ якыйсь нашъ велыкый Генералъ. И прочувъ винъ, що въ турка дуже гарный тютюнъ уродывъ. Прочувъ и пославъ до самого турецького Султана свого такы руського гвардіянця тютюнцю того соби попросыть. Добре. Прыходе той гвардіянецъ до Султана та й каже: „Гей, ты бусурменська виро, Султане! давай, каже, колы хочешъ по добрій воли нашому генералови тютюнцю; а то, знаешь, выйде такъ, що ни намъ, ни тоби!...“ Султанъ якъ пидскочыть, якъ крыкне: „Гей, каже, тутъ щось руськымъ духомъ запахло... Тикай! а то я тебе зарижу, та ззимъ“. Гвардіянецъ назадъ, назадъ—та на втикача. „Такъ и такъ, прибигшы одказуе Генералови: я его по честы прохавъ, а винъ мене хотивъ заризаты и васъ; та ще, каже, и до царя доберусь. Я ну вступатысь, а винъ мене—ну быты. Тилько я тамъ усихъ побывъ та й утикъ“.—Ну, каже Генералъ, спасыби! буду памьятаты твою послугу,—а про се дило я самому Цареви скажу: якъ винъ сміе до Царя добыратысь? Та й сказавъ. Царь за те росердывся на турка и давай мылыцію збыраты, та рушення робыты. Отъ-такъ и счепылысь, отъ-такъ и зачалось.

Зибравъ отъ-то сербіянській Царь мылыцію и ставъ думаты гадаты: „Хто-жъ у мене та верховодцемъ буде?“ Ходе соби по садочку, та й журыться, що не знайде мижъ своимы лы-

царя бойця... А це пидходе до ёго царыця, та й пыта: „Чого ты журышся? Нема въ тебе, гадаешь ты, бійцивъ? Гмъ!... тилько свысны... А Чорнявый нащо? чымъ не боець? Верхы йиздыть — мое поштеніе! Винъ тоби не то що... Винъ тоби самого Султана забере, та прывезе“. За се царь дуже зрадивъ: „Буть по сёму“, каже. И заразъ веливъ затрубыты сыгналъ, щобъ подалы сюды Чорнявого. Прыйшовъ. „Чого, каже, зволыте, ваше царське императорство?“ --Щобъ верховодцемъ. каже, бувъ надъ моею гвардіянскою мылыціею, та й на турка війною пишовъ. „Радъ стараться. каже, ваше царське императорство. Тилько на мою думку, чи не слидъ бы попереду напысаты до султана?“ — И се правда, каже царь. То й напышемо. Отъ и напысалы: „Якъ ты смивъ грубіянствоваты? Колы такъ, то прышлы тютюну. Чи тоби ёго жалко, чи що? Дывысь, ей Богу!...“ А той и одписавъ: „Я вамъ. здаеться, такого тютюну дамъ, що й прабатькы ваши такого ще не курылы“. Тоди вже годи зъ нымъ балакаты. Выстановылы до хрунту всихъ чисто гвардіянцивъ, та й добровольцивъ насклыкалы зъ усюды. Тоди и я туды пишовъ, бо добре тамъ платылы и верховодець значыть бувъ зъ нашихъ. Зибралысь мы, а Генералъ якъ загука: „Гей, на ливо стройся!“ Мы вси перехрестылысь, а гвардіянци попилувалы ридну землю и... въ походъ на війну. Якъ пишлы отъ-то.. якъ пишлы, та прямисинько въ саму туреччину и прыйшлы.

Туркы полякалысь и де е дерево заразъ позлазылы и дывляться видты на насъ, мовъ шкидлывый китъ зъ горища. „Що-жъ, пытаемо ихъ; злизсте, чи ни? бусурменськи вы диты!“ —„А ну, кажуть, берить тутъ!“ Подумалы мы, подумалы... Нехай кажемо, ихъ береть той, що въ болоти сыдыть. Глядить же, кажемо до ихъ, чортови злыдни! якъ не злизете, ой!... будете жалкуваты. Глядить! И пишлы мы отъто Султана забираты геть чисто зъ гниздомъ. Прыйшлы ажъ до одного великого города, а дали й не пускають. „Що се, пытае нашъ Генералъ, хто тамъ не пускае?“—А мабуть ворогъ, кажуть ёму. „А!? каже, такъ се вже бытысь?“ та якъ закомандуе: „Гей, кавалерня! садовысь на ящикы, та на ливо! А вы, антелерци, зъ гарматамы становиться отутечки и загородить имъ дорогу. А вы, гвардіянци, идить та выганяйте ихъ видтыля, то мы ихъ усихъ переловымо, якъ тихъ свиней въ огороди“. Зайшлы гвардіянци зъ середены, а турокъ до ныхъ: „А кого вы тутечкы, прыблудна команда, шукаете?“—А васъ, нехрысты! не хотили тютюну даваты, то теперъ же знайте! Здавайтесь! Та якъ прыперлы ихъ, якъ прыперлы... А антылерци ждуть, та й ждуть. „Що се, пыта Генералъ, не выдно нашихъ антилерцивъ? чи не турбація яка съ тогобичнего крыла? Чи не луснула, чого доброго, двохъ-хунтова баталерія?“ Колы тутъ якъ наскочыть на насъ, мовъ та шулика на курчатъ, найстаршый Баша.....

„Такъ вы, сяки таки ланци, быться!...“ Та якъ почавъ торохкаты та тереберыты, то мало увесь духъ зъ насъ не вытереберывъ. Дывыться Генералъ: „Э! кепське дило!“ та й каже до Баши: „Дурный ты! хто тебе чипае? я прыйшовъ по купецькому—тютюну купыты, а ты вже заразъ и бытысь... ты й шуткы не розумiешь“. Той зупынывся, а мы ёго голубчика тутъ и забралы... Тоди вже и тютюну набралы, и всёго; а якъ усюды вже справылысь, то насъ видты вернено и пишлы мы назадъ, а якъ прыйшлы, то повелы насъ черезъ городъ зъ барабанамы, а потимь и отпущено по билетахъ, та ще й кавалерiи поначеплювано.

Такъ онъ воно якъ бувае!...

КИНЕЦЬ.